

**OUDE GENEVER
& FIJNE HOLLANDSCHE LIKEUREN.**

Bijeenkomst van 13 November 1931 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Z. Exc. Luitenant-Generaal b.d. C. A. PRENS.

De Voorzitter, M. H. Ik open de vergadering en heet U allen welkom. Aangezien er geen huishoudelijke zaken te behandelen zijn, kan ik terstond het woord geven aan den spreker van heden avond.

Kapitein A. A. G. FEUILLETAU DE BRULJN.¹⁾

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren!

Nu wij zoo langzamerhand zijn komen te staan aan den vooravond van de in Februari 1932 aangekondigde ontwapeningconferentie, een conferentie die haar ontstaan te danken heeft aan het hartgrondig verlangen van velen, om den oorlog voor den vervolge voorgoed onmogelijk te

¹⁾ Te behandelen punten en defensie grondslagen zijn vermeld aan het einde der voordracht.

maken, wil het mij toeschijnen, dat ook voor ons de tijd is aangebroken om dit vraagstuk ernstig onder de oogen te zien. Als een cri de coeur toch van bijkans de geheele menschheid gaat thans de wensch tot ontwapening door de wereld. En overtuigd als deze menschheid is, dat hiermede geen onvervulbare wenschen naar voren zijn gebracht, zal zij aanstonds met spanning en vol verwachting staan achter de staatslieden, die te Genève over het wel en wee van de oude en nieuwe wereld zullen beslissen.

Zal dit alles beteekenen, dat hiermede een nieuw tijdperk wordt ingeluid, een tijdperk van hartelijke en harmonische samenwerking der volkeren op den meer ideëelen grondslag van onderling vertrouwen? Wij hopen het als ieder ander; zullen ons echter niet wagen aan eenige voorspelling in dit opzicht. Doch wèl willen wij hier als onze besliste overtuiging uitspreken, dat het even dwaas als prematuur zoude zijn om, vooruitlopend op mogelijk gunstige resultaten van deze conferentie, maar bij voorbaat onze weermachten hier te lande en in Indië af te breken; weermachten, die door alle tijden heen slechts in stand zijn gehouden om onze souvereine rechten door anderen geëerbiedigd te zien en waarvan de samenstelling nimmer gesteund heeft op eenige agressieve doelstelling.

Wat voor het handhaven van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen anderen voorshands nog in het moederland noodig zal zijn, moet ik uiteraard overlaten aan het oordeel der deskundigen van de Nederlandsche weermacht. Ik acht het reeds een groot voorrecht, dat mij de gelegenheid wordt geschonken zulks hedenavond voor Nederlandsch Indië te mogen doen. En ik ben mij ten volle bewust, dat dit onderdeel van ons weermachtsvraagstuk stellig van niet minder belang is te achten, en wel hierom, omdat voor het tegenwoordige de groote vraagstukken van wereldpolitiek voor een belangrijk deel onmiskenbaar in het Verre Oosten zijn komen te liggen.

Wie toch zou meenen, dat de geweldige economische inzinking van het oogenblik, welke stellig tot die groote

vraagstukken is te rekenen, uitsluitend een gevolg zou zijn van den rampspoedigen toestand waarin Europa na den wereldoorlog is komen te verkeeren, heeft n.m.m. een andere belangrijke oorzaak over het hoofd gezien. Namelijk deze, dat het Verre Oosten thans voor een goed deel zijn betekenis als afzetgebied voor producten van westerschen oorsprong verloren heeft. Zoo heeft in Britsch-Indië snel om zich heengrijpend nationalisme den boycot uitgesproken over alles wat van uitheemschen oorsprong is, terwijl ook in China de buitenlandsche handel wel sterk moest terugloopen door den jammerlijken toestand, waarin dat land door voortdurende burgeroorlogen is komen te verkeeren. Wie daarbij realiseeren wil, dat alleen reeds China wat uitgestrektheid betreft ongeveer even groot is als heel Europa, zal moeten toegeven, dat zoolang dat ongelukkige land zich zelf nog niet gevonden heeft, en zoolang het nog geen orde heeft gebracht onder de 500 millioen sterke bevolking, het Westen den nadeeligen invloed daarvan zal blijven ondervinden.

Er zijn echter nog vele andere vraagstukken, mijne Heeren, die in het Verre Oosten hun oorsprong vinden en waarvoor ik Uw aandacht kom vragen. En van deze vraagstukken dringt zich dan met overtuigende kracht onmiddellijk het probleem der Japansche overbevolking naar voren.

U weet, dat de bevolking van Japan op rond 75 millioen zielen is te stellen en het zal U vermoedelijk ook bekend zijn, dat deze bevolking een jaarlijksche toename vertoont van ongeveer 1 millioen. Met geen mogelijkheid zal op den duur Japan, met een naar verhouding geringe oppervlakte aan land met geen of weinig hulpbronnen, voor deze sterk aangroeiende bevolking een plaats in eigen land kunnen verzekeren en door noodzaak gedreven moet het dus omzien naar emigratiegebieden, waarheen de overtollige bevolking zal kunnen afvloeien.

Indien Japan nu in dit streven geenerlei tegenstand ontmoette, zou het vraagstuk der overbevolking voor Japan ophouden een vraagstuk te zijn. Doch zóó eenvoudig staat

het geval allerminst, want de omringende grootmachten zijn nu juist op die immigratie in het geheel niet gesteld. Hiervoor moge de Amerikaanse Exclusion Bill, waarbij het den Japanners tamelijk wel onmogelijk wordt gemaakt om zich op noemenswaardige schaal in Amerika te vestigen, als overtuigend bewijs strekken. En zoo zwaar werden de gevolgen van dit Amerikaansch verbod aangevoeld, dat de Japansche pers dit besluit destijds in alle hevigheid aanvocht, onder voorgeven, hier te doen te hebben met een geheel ongemotiveerde en wel zeer ver gaande rasdiscriminatie. ¹⁾

Het kon Amerika weinig schelen. Van Pearl Harbour op de Hawaï-eilanden werd meer en meer een eersterangs marinesteunpunt gemaakt, als wilde men bewijzen dat een uittocht van de Japansche overbevolking richting Amerika desnoods met kracht van wapenen zou worden tegengegaan. De weg naar de nieuwe wereld was hiermede voor Japan afgesloten.

Doch bij dit feit alleen zou het niet blijven. Immers korten tijd later werd het Engelsche voornemen bekend om van Singapore, dat machtig emporium, gelegen op het knooppunt van alle belangrijke zeewegen in het Verre Oosten een formidabel bolwerk te maken. De omstandigheid, dat in die dagen Japan en Amerika bezig waren met koortsachtige haast slagschepen te bouwen zal aan het besluit, om te Singapore een vlootbasis voor kapitale schepen te vestigen, stellig wel niet vreemd zijn geweest.

Met groote teleurstelling en verbittering tevens werd ook dit besluit in Japan ontvangen, een besluit immers, waaruit duidelijk Englands bedoeling viel te onderkennen, om de machtspositie, die het Britsche rijk in het Verre Oosten inneemt, behoorlijk te bevestigen. Algemeen werd daar een versterkt Singapore aangevoeld als vierkant tegen Japan gericht, bijgevolg als een ernstige bedreiging en als een bijzonder onvriendelijke daad jegens dat rijk, welk land

¹⁾ De Javabode van 29 en 30 November en 3 December 1930.

moest ontwaren, dat door dit besluit ook de weg naar de oude wereld voortaan geblokkeerd zou zijn.

Wèl was dus de door Japan geuite vrees bewaarheid geworden, dat Engeland bepaalde bedoelingen had met het zich voorbehouden van alle rechten op het punt van aanleg van versterkingen ten W. van den 110en lengtegraad, ter conferentie van Washington onvoorwaardelijk bedongen. En al deed in 1924, onder het 1° Kabinet Mac Donald, het besluit tot stopzetten der werkzaamheden te Singapore bij den Japanner voor een oogenblik de hoop herleven, dat nu ook voorgoed van die vlootbasis zou worden afgezien, weldra bleek, dat deze schoone belofte niet in vervulling zou gaan. Men had in Engeland immers rekening te houden met de krachtige protesten van de regeringen der Malaystates, van Hongkong en Nieuw Zeeland, die met de voorgenomen stopzetting geen genoegen namen, eerstens omdat deze dominions een krachtig versterkt Singapore nu eenmaal voelen als een onmisbare bescherming en voorts omdat deze gebiedsdeelen reeds aanzienlijke bijdragen hadden geleverd voor de 100 millioen gulden, waarop de totaalkosten van deze vlootbasis waren geraamd.

Met den afbouw van Singapore werd dan ook voortgegaan. De olietanks en de pijpleidingen naar Keppel Harbour en Seletar zijn thans gereed, het 50.000 tons dok is reeds in gebruik genomen, het draineeren van de moerassige kustgedeelten vindt ongestoord voortgang evenals de aanleg van het vliegterrein. En in elk geval schijnen de werkzaamheden aan dit Engelsch vlootstation in een zóó ver gevorderd stadium te zijn gekomen, dat Japansche marine- autoriteiten reeds verklaard moeten hebben, dat het vlootsteunpunt Singapore feitelijk practisch gereed is.¹⁾

De insluiting van Japan door de Engelsch sprekende volken schijnt met den verderen afbouw van Singapore haar voltooiing te naderen. Want ook op Australië valt voor Japan niet te rekenen. Behalve dat ook dit land in

1) Java-Bode van 28-12-'29.

het steunpunt Singapore den hoeksteen voor zijn landsverdediging ziet, was het tevens het eerste gebied, dat onder de leuze „white Australia” immigratie krachtig tegenhield. Reeds in 1901 werd voor dat doel in de desbetreffende wet een bepaling opgenomen, welke het op groote schaal immigreren van Japanners vrijwel illusoir maakte. Want onder voorwendsel, voor de immigranten een zekere graad van ontwikkeling noodig te achten, werd in deze wet de onmogelijke eisch opgenomen, dat de betrokkene een dictaat van 50 woorden in de een of andere Europeesche taal zonder grove fouten zou moeten kunnen neerschrijven. Wel gold zulks voor een ieder, die zich in Australië wenschte te vestigen, doch door Japan werd de ratio van deze bepaling niet misverstaan en alleen het toenmaals in wording zijnd Engelsch-Japansch verdrag deed Japan afzien van een krachtdadig optreden. 1)

Onder al deze tegenwerkende omstandigheden zal Japan het nu stellig wel niet bejammeren, dat het althans in Mantsjoerije zoo'n gevestigde machtspositie heeft weten te verwerven, alle atavistische rechten van China op dit gebied ten spijt. Andere mogelijkheden zijn er immers niet voor Japan en in dit opzicht mag dat land dan tenminste nog van geluk spreken, dat de z.g. „militaire school” over de „maritieme” heeft gezegevierd. Werd namelijk door de maritieme school, met de „splendid isolation” van Engeland voor oogen, met klem aangedrongen om eventueele uitbreiding van het Japansche keizerrijk te zoeken in de inlijving van omliggende eilandengroepen, de militaire school wees op China, dat land met voor Japan schier onbegrensde mogelijkheden, al moest in dit geval tevens de consequentie worden aanvaard, dat Japan, behalve over een sterke vloot, voortaan ook nog over een sterk leger zou moeten beschikken. 1)

Nadat eerst op aandringen van de maritieme school de hand werd gelegd op de Lioe-Kioe eilanden, Formosa en

1) W. J. LUCARDIE. Rond de stille Zuidzee.

Saghalin, viel ten slotte de keuze definitief op China. De geweldige rijkdom van den overwal aan delfstoffen, met name steenkool en ijzer, welke grondstoffen voor het instandhouden van het economisch leven van Japan van zoo overwegende beteekenis zijn; de enorm groote waarde van dat land als afzetgebied voor Japansche producten; de in het oog springende voordeelen bovendien van nabije ligging, die den handel aan transportkosten tonnen gouds bespaart en bovendien een eventueel gewapend ingrijpen van het moederland uit in korte spanne tijds mogelijk maakt en ten slotte de voor den Japanner meer geëigende klimatologische verhoudingen dan die, welke op de Z. van Japan liggende eilandengroepen worden aangetroffen, hebben Japan als vanzelf den weg naar den overwal gewezen, met name naar Korea en Mantsjoerije; gebieden die thans voor Japan zelfs een kwestie van leven of dood zijn geworden.

Indien nu de mogendheden, die in het Verc Oosten be-
langen hebben en die zelve op Japansche immigratie zóó weinig gesteld zijn, dat deze met alle middelen wordt tegen-
gegaan, tot het besluit zouden kunnen komen om Japan
tenminste in zijn betrekkingen tot China zekere rechten van
voorkeur toe te kennen, waartoe, ook al op grond van dichte
nabuurship toch wel eenige reden bestaat, zouden vele
moeilijkheden op slag uit den weg zijn geruimd. Doch China
is zoo'n begeerlijke hap, dat niemand er aan denkt deze
voor het beste deel alleen aan Japan te gunnen. Overtui-
gend blijkt zulks immers uit de aanzienlijke kapitaalsbe-
leggingen der onderscheidene mogendheden in China en uit
de sterke troepenmachten die door het buitenland tot vei-
ligstelling van die beleggingen in China op de been wor-
den gebouden. Zoo wordt door den oriëntalist PUTNAM
WEALE aangegeven, dat het buitenlandsch kapitaal, dat
eind 1929 in China was belegd in landerijen, gebouwen,
spoorwegen, schepen, dokken, banken, mijn- en oliebedrijven
op omstreeks 1000 millioen pond sterling moet worden ge-
steld, waarvan er 400 op naam staan van Engeland, 250 op
dien van Japan, 100 op rekening komen van de Vereenigde

Staten en hetzelfde bedrag op rekening van Frankrijk, terwijl ten slotte Nederland, België, de Scandinavische en andere landen gezamenlijk nog voor 150 miljoen pond geïnteresseerd zouden zijn. In totaal bevinden zich ter bescherming van dat kapitaal in China nog aan vreemde troepen 10.000 Engelschen, 15.000 Japanners, 4000 Franschen, 3000 Amerikanen en 500 Italianen; met de rivierpatrouilles van de kanonneerbooten op de Jangtse en andere posten, zooals legatiewachten, totaal rond 50.000 man. ¹⁾

Overtreft dus de Britsche kapitaalsbelegging die van Japan reeds in niet onaanzienlijke mate, hetgeen Japan bezwaarlijk aangenaam kan zijn, hier komt nog bij dat Amerika in de laatste jaren alle pogingen in het werk stelt om de naar verhouding bescheiden positie die dat land tot nog toe in China innam duchtig te versterken.

Overtuigend blijkt zulks wel uit de telkens opduikende geruchten, waarin sprake is van het plaatsen van een aanzienlijke Amerikaansche zilverleening in China ad. 250 miljoen dollar, een leening welke bestemd zou zijn voor den aanleg van spoorwegen in de 25 Chineesche provincies. ²⁾

Afgezien nog van de omstandigheid, dat deze leening een volkomen voorbijzien zou beteekenen van het ter zake gestelde in het in 1922 ontworpen verdrag van Washington, waarbij toch, vasthoudende aan het fundamenteele beginsel van de open deur in China uitdrukkelijk werd aangegeven, dat de contracteerende mogendheden kwesties betreffende eventueel te plaatsen leeningen in China niet afzonderlijk, maar in onderling overleg zouden behandelen, heeft de voorgenomen leening op den zeer langen termijn van 50 jaar tegen slechts 2 % rente, voornamelijk met het doel in geheel China spoorwegen te bouwen, wel een zeer bijzondere beteekenis. Want er is toch weinig doorzicht voor noodig, om in deze aangelegenheid het Amerikaansche voornemen te onderkennen, de economische positie van de Vereenigde

¹⁾ Orgaan van de N. I. Officiersvereeniging van Februari 1931. Het Verre Oosten in 1930 door W. J. LUCARDIE.

²⁾ Het Vaderland van 14 Febr. 1931. China en de zilvercrisis.

Staten in China zoo al niet voor goed, dan toch voor zeer geruimen tijd te vestigen.

Met dien aanleg van spoorwegen met Amerikaansch kapitaal zouden de Vereenigde Staten een even klassiek, als in zijn gevolgen overbekend spel beginnen, en het ligt voor de hand, dat deze poging tot economische penetratie van de Vereenigde Staten in een land, dat als eenig mogelijk exploitatiegebied voor Japan is overgebleven, voor dit rijk een doorn in het oog moet zijn. Werd dan ook reeds, naar aanleiding van dit voornemen, in de Japansche pers vrees geuit, dat hierdoor Japansche belangen ernstig in het gedrang zouden komen, nog bedenkelijker zal het er voor Japan uitzien, als Amerika blijft volharden in het eind 1930 bekend geworden streven, om niet alleen nieuwe spoorwegen aan te leggen, doch door aankoop ook de contrôle te verkrijgen over de reeds bestaande lijnen, ook in Mantsjoerije, waar de South Manchuria Railway de hoofdader is, waarop Japan zijn geheele economische leven heeft opgebouwd. En de omstandigheid, dat Japan daarmede dan tevens de contrôle zou verliezen over de installaties bij de Fushunmijnen, waar men thans met steun van de Japansche Regeering bezig is olie te bereiden uit bitumineuse steenkolen, om op den duur geheel zelfstandig in de behoefte aan stookolie te kunnen voorzien, doet evenvermeld voornemen van Amerika in een voor de rust in den Pacific bedenkelijk licht verschijnen.

Doch ook uit een andere richting teekenen zich voor de positie van Japan in Mantsjoerije gevaren af en wel van de zijde van Sovjet Rusland. En thans gaat het om den Chineeschen Oosterspoorweg, waaromtrent kort geleden in de dagbladen te lezen viel, dat de Sovjet Regeering te Moskou en de nationale Chineesche Regeering te Nanking van gedachten hebben gewisseld omtrent het beheer van dien spoorweg, welke destijds gezamenlijk door Rusland en China werd opgericht. En wel in dier voege, dat de Sovjet-regeering bereid zou zijn, de op naam van Rusland staande aandelen ten bedrage van 400 millioen goudroebel aan de

regeering te Nanking af te staan op voorwaarde, dat deze koopsom niet in baar geld zal worden gestort, doch zal worden verrekend door het terugbetalen van invoerrechten op Russische waren. Door welke regeling Sovjet Rusland dus voor zeer langen tijd al zijn producten vrij van rechten of tarieven in China zal kunnen invoeren.¹⁾ Wederom dus een economische penetratie, mijne Heeren, thans rechtstreeks tegen Japan gericht, welk land door die dumping in Mantsjoerije, waartegen niet te concurreeren valt, zijn economisch bestel daar ernstig aangetast zal zien.

Met Rusland hebben wij thans een nieuwe factor ingeschakeld en ditmaal een factor van zeer bijzondere betekenis. Want nog afgezien van het feit, dat Sovjet Rusland pogingen in het werk stelt om door het overstroomen met goedkope Russische artikelen niet alleen de markt in Mantsjoerije, maar tevens in heel China te bederven, wat voor de op China handeldrijvende volken nog een verdere verslechtering van den handel op het Verre Oosten zou beteekenen, is bovendien het wijdvertakt gestook der communisten van meer dan bedenkelijken aard. Alle beweringen van verschillende schrijvers ten spijt, dat de communistische leerstellingen slecht passen in het kader van de Chineesche dogmatiek, is Sovjet-Rusland er intusschen wonderwel in geslaagd een belangrijk deel van China, namelijk de provincies Foekien, Kiangsi, Honan, Hoepei en Zuidelijk Au Hwei in rep en roer te brengen. Handig gebruik makende van de omstandigheid, dat er ten platten lande onder de hoerenbevolking groote ontevredenheid heerschte op grond van verwaarloozing hunner belangen door de plutocratische Nanking Regeering, wist het communisme in evengenoemde provincies de gemoederen wel zoodanig op te zweepen, dat daar onder leiding van den bekenden Russischen adviseur der Zuid-Chineesche Regeering Borodin een roode terreur kon ontstaan, welke zoo langzamerhand angstwekkende afmetingen heeft aangenomen. En of men nu die

¹⁾ Het Vaderland van 17 Juni 1931.

roode terreur wenscht aan te duiden door boereneommunisme of bandietisme doet aan de gepleegde massamoorden, brandstichtingen en andere gruweldaden weinig ter zake. De hoofdzaak is, dat al deze ellende met onbetwiste zekerheid op rekening van de sovjets is te stellen en dat de bestrijding daarvan der Regeering van Nanking behalve vele zorgen, ook handen vol geld kost.

En of dit alles al reeds niet erg genoeg is, woedt sedert 1930 in China vrijwel onafgebroken de burgeroorlog, of anders gezegd de strijd om de macht van de onderscheidene provinciale machthebbers. Werd deze strijd in 1930 hoofdzakelijk in het Noorden gevoerd, waar de opstandige generaals Yen Hsi shan en Feng Yu hsiang een aanslag pleegden op de Nanking-Regeering door o.a. de hand te leggen op Peking, een aanslag die tenslotte op niets uitliep door het ten gunste van de nationale Regeering ingrijpen van den heerscher van Moekden, Maarschalk Tsjang Sju liang, in den loop van 1931 vroeg vooral het Zuiden alle aandacht. Hier maakte op 30 April j.l. Generaal Tsjen Tsjang zich van Kanton meester, waar 28 Mei een „Nationale Regeering” werd uitgeroepen met het oogmerk, de officieele regeering van Tsjiang Kai Shek ten val te brengen om daarna een „wettige” volksconventie voor heel China bijeen te roepen. Ik zeg een wettige volksconventie, omdat de Nationale Conventie door Tsjiang Kai Shek op 5 Mei j.l. bijeengebracht met het doel een ontwerp-grondwet voor China te doen goedkeuren en China te doen uitroepen tot permanente republiek met Nanking als vaste hoofdstad, door de Zuidelijken als een volmaakt onwettige daad wordt aangemerkt, wijl de 520 afgevaardigden voor deze conventie niet door het volk maar door of namens Tsjiang Kai Shek zijn gekozen. Aan deze opstandsbeweging werd tot voor korten tijd deelgenomen door vrijwel het geheele Zuiden, n.l. door de provincies Fockien, Kwantoeng, Kwangsi, Kweitsjou en Honan. Doeh ook hiermede is de jammerlijke toestand van China nog niet voldoende geteekend, want in het Noorden trachtte intusschen Generaal Sji Yu sjan

met opstandige troepen uit Honan een aanslag op Peking te doen, om zoodoende de regeering te Nanking te scheiden van haar Noordelijken bondgenoot Tsjang Sju liang. Wel schijnt ook Sji Yu sjan, wederom met behulp van den Mantsjoerijsehen bondgenoot, reeds onschadelijk te zijn gemaakt, maar voor hem zijn er in het Noorden alweer 2 andere tegenstanders van de Nanking-regeering in de plaats gekomen, n.l. de Generaal Yen Hsi shan, de oud-gouverneur van Sjansi, en Generaal Han Foe tsju, hoofd der provinciale regeering van Sjantoeng.

Mijne heeren, het beeld, dat China ook in 1931 te zien heeft gegeven, is dus verre van gunstig te noemen en de voor het heele wereldbestel zoo gewenschte unificatie van dat land blijft dus nog altijd een fictie. De officieel door het buitenland erkende Nanking-regeering oefent haar invloed in feite slechts uit in de onmiddellijke omgeving van deze plaats en heeft buiten dat rayon eigenlijk weinig of niets te beteekenen. En het moge U duidelijk zijn, dat deze Regeering schatten gouds noodig heeft om de rooden en de rebellen baas te worden, vooral ook, omdat in den strijd in China de beslissing doorgaans niet met de wapenen, doch met geld als allesbeheerschende factor wordt bevochten.

De analyse van den toestand in China wordt nu in het licht van het voorgaande verder zeer eenvoudig. Zoolang de burgeroorlog voortduurt en Sovjet Rusland aan invloed blijft winnen, zal de nationale Regeering te Nanking, die het afgelopen begrootingsjaar met een tekort van niet minder dan 450 millioen gulden moest afsluiten, ongehooflijk veel geld noodig hebben om den inwendigen politieken toestand te blijven beheerschen. Over dat geld beschikt die Regeering in geen velden of wegen en zij zal dit dus van anderen moeten leenen. De Britsche schatkist, eertijds zoo rijk en machtig, heeft thans niets meer te missen. Ook de Japansche schatkist is ledig en zelfs al zou dat niet het geval zijn, dan nog zou China nimmer bij Japan aankloppen, omdat het plaatsen van een leening in

Japan, op grond van al te dichte nabuurschap, zijn kwade kansen heeft, Dat benoodigde geld moet dus wederom van Amerika komen en ik heb reeds uiteengezet dat de Vereenigde Staten daartoe ook gaarne bereid zijn, echter onder beding van zekere eischen op economisch gebied en dat zulks andere mogendheden, die daarbij met leege handen mogen toekijken, wel zeer onaangenaam moet zijn.

Doch Japan is niet blijven toekijken maar heeft kortelings toegeslagen. Onder voorgeven, dat de Nanking-Regeering niet bij machte was om leven en goed van Japansche onderdanen in Mantsjoerije naar behooren te beschermen, heeft Japan zelf voor die bescherming zorg gedragen en troepenversterkingen en oorlogsbodems naar China gezonden, toen de omstandigheden wegens den ontredderden binnenland-schen toestand in China gunstig leken. Dat Japan ingreep, van Volkenbondsinnemenging weinig of niets weten wil, Moekden, Kirin, Taonan en de Nonnibrug bij Agantsji nog altijd stevig bezet houdt en zeer genegen is om de jongste onafhankelijkheidsbeweging van de 3 provincies van Mantsjoerije te ondersteunen, wijl onderwerping en inlijving van dit gebied dan gereede zal kunnen volgen zal na al het voorgaande zonder meer wel duidelijk zijn. Terwijl de interventiepogingen van de groote mogendheden, belichaamd in de Volkenbondsactie, en niet het minst van Amerika, nog eens komen bewijzen, hoezeer deze landen in het geschil geïnteresseerd zijn en hoe gemakkelijk het vaatje buskruit, in Mantjoerije ontstoken, evenals het pistoolschot van Serajewo, zal kunnen leiden tot een conflict dat ver buiten de oorspronkelijke grenzen reikt.

Ik moet thans dit overzicht van de politieke verhoudingen in den Pacific gaan afsluiten, Mijnheer de Voorzitter, hoe moeilijk mij zulks ook valt. Want het onderwerp is niet alleen op zichzelf zeer belangwekkend, maar voor N. I. zelfs van de grootste beteekenis. Wat ik hieromtrent mededeelde kan in verband met den mij toegestanen spreektijd natuurlijk geen aanspraak maken op een gedegen behandeling van

het onderwerp in kwestie. Het wil alleen maar een zeer zakelijke conceptie zijn van de groote lijnen, waarlangs de politiek zich in het Verre Oosten heeft voortbewogen en van de tegenwoordige verhoudingen rond den eertijds zoo rustigen Pacific. Doch ik vlei mij met de hoop, voldoende te hebben aangetoond, dat, zoolang tal van Pacific-problemen nog om een oplossing vragen en de grootmachten rond de Stille Zuidzee nog niet zijn gekomen tot een aanzienlijk verminderde bewapening, met een gebeurlijk conflict in het Verre Oosten ernstig rekening zal zijn te houden. Dat die Pacific-problemen werkelijk aanwezig en van ernstigen aard zijn, wordt, nog afgezien van het recente gebeuren in Mantsjoerije, reeds glashelder in het licht gesteld door de stichting van het „Institute of Pacific Relations”, een vereeniging in 1925 opgericht, die de bedoeling heeft om op 2-jaarlijksche congressen de oorzaken van verwijdering tusschen de Volken op te sporen en zoo mogelijk uit den weg te ruimen, zoomede de twistpunten te bestudeeren, die voor de rust in den Pacific zoo'n ernstige bedreiging vormen. Voor dit doel werden reeds in 1925 en 1927 congressen gehouden te Honolulu; het 3e Congres kwam bijeen te Kijoto van 28 October 1929 tot 9 November van dat jaar onder presidium van Inazo Nitobe, lid van het Japansche Hoogerhuis, waarbij acht landen, n.l. Engeland, Australië, Nieuw Zeeland, Canada, China, Japan, de Philippijnen en de Vereenigde Staten zich door sterke delegatiën lieten vertegenwoordigen, terwijl voorts nog een toeschouwer aanwezig was uit Nederlandsch-Indië, Frankrijk, Rusland en Mexico, alsmede een gedelegeerde van den Volkenbond. De op dit Congres behandelde onderwerpen hadden natuurlijk voor het grootste deel betrekking op China, want van de „far eastern questions” blijft de Chineesche immers nog altijd de voornaamste. Voorts werden te Kijoto ook de diplomatieke betrekkingen in den Pacific onder de oogen gezien, welk punt vooral aanleiding heeft gegeven tot breedvoerige gedachtenwisseling omtrent de waarde van de bestaande verdragen en wij kunnen het slechts bejammeren,

dat men te Kijoto tot het inzicht moest komen dat de vrede in den Pacific door deze verdragen niet voldoende gewaarborgd is. ¹⁾

Met dit alles voor oogen zal men moeten toegeven, dat het toch werkelijk niet verstandig zou zijn onze veiligstelling naar buiten geheel en al te verwaarloozen of daarbij niet die ernst aan den dag te leggen welke deze aangelegenheid zonder voorbehoud verdient. Want mocht inderdaad te kwader ure de rust in den Pacific ernstig worden verstoord, dan zullen de bijzondere geografische ligging van Nederlandsch-Indië, de zeer groote economische beteekenis van dat gebied en de niet minder groote militair-maritieme waarde van dien archipel toch even zoovele factoren zijn, die ons de handhaving van een strikte neutraliteit stellig niet zullen vergemakkelijken. Reeds de geografische ligging zal ons al aanstonds in moeilijkheden brengen, omdat het U uit het voorgaande zonder meer wel duidelijk zal zijn geworden, dat al wat Japan in oorlogstijd aan zeewegen overhoudt wel noodgedwongen voeren moet door Nederlandsch-Indië, terwijl verder zal zijn te bedenken, dat ons gebied ongelukkigerwijze zeer nauw aansluit bij het stormcentrum van een Pacific-oorlog, dat immers gezocht dient te worden binnen den driehoek, die de onderscheidene vlootsteunpunten n.l. Singapore, Pescadores en Pearl Harbour tot hoekpunten heeft. De economische beteekenis zal ons niet minder zorgen baren, omdat Nederlandsch-Indië thans een integreerend deel uitmaakt van de wereldhuishouding, welk deel bezwaarlijk plotseling kan worden uitgeschakeld al was het alleen maar op het punt van de voor de oorlogvoerenden in het Verre Oosten zoo onontbeerlijke olieproducten. En ten slotte zal ook de militair-maritieme waarde ons, en meer bepaaldelijk de Marine, nog heel wat hoofdbrekens kosten, omdat, het werd van

¹⁾ Het Vaderland van 6 en 8 Febr. 1930, n.a.v. een artikel van EDOUARD LAVERGNE in de „Europe Nouvelle”.

marinezijde reeds eerder betoogd,¹⁾ in onzen archipel, in dat scheidingsgebied tusschen twee wereldzeeën alle belangrijke zeewegen convergeeren in nauwe straten, die al naar gelang van omstandigheden, alle om afsluiting, bescherming of contrôle zullen vragen. Bovendien biedt ons eilandrijk den oorlogvoerenden tal van gunstige gelegenheden, geschikt voor het inrichten van steunpunten voor duikboot- of luchtactie en ook de omstandigheid, dat zeer vele mondingen van groote rivieren, baaien, bochten en inhammen, alsmede passages tusschen de eilanden even zoovele geschikte schuilplaatsen zijn voor een tijdelijk en ongezien verblijf van belligerente zeestrijdkrachten zal oorzaak zijn, dat wij in een conflict tusschen anderen de handen nog meer dan vol zullen krijgen.

Zeg ik nu te veel, Mijnheer de Voorzitter, wanneer ik als mijn overtuiging uitspreek, dat het zich instellen op een strikte neutraliteitshandhaving voor Nederlandsch-Indië nog immer een zaak blijft van dwingende urgentie? Het wil mij toch voorkomen, dat in het voorliggend feitenverband voor een andere opvatting plaats noch ruimte is.

Ik ben thans gekomen, mijne Heeren, aan het zuiver militaire gedeelte van mijn voordracht. Dat ik, alvorens daartoe over te gaan, eerst de politieke constellatie in het Verre Oosten alsmede de geografische, economische en militair-maritieme positie van Nederlandsch-Indië, zij het ook zeer beknopt behandelde, vindt zijn oorzaak hierin, dat bij het zoeken naar een oplossing van ons defensievraagstuk de genoemde factoren toch bezwaarlijk over het hoofd kunnen worden gezien. Die ruimere belichting, waardoor n.m.m. vooral de ernst van het onderwerpelijk vraagstuk duidelijk naar voren komt, acht ik zelfs voor mijn verder betoog onontbeerlijk, want elk voorstel op defensie-gebied, dat met de genoemde factoren geen rekening houdt, zou staan op een onwerkelijke basis.

¹⁾ Voordracht Kapitein-Luitenant ter zee J. VAN REEDE voor het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage over „De maritiem-strategische positie van Indië”.

Nu ga ik Uw aandacht niet vragen voor al het defensiewee, dat het N. I. leger reeds in het grijs verleden heeft moeten doormaken. En zelfs zal ik U niet spreken over de plannen en voorstellen, uitgedacht door de meer recente staatscommissies van 1906, 1912, 1920 en 1922. Ik kan ter zake gevoegelijk volstaan met de mededeeling, dat in het algemeen van de voorstellen dier staatscommissies weinig of niets terecht is gekomen, wat natuurlijk niet op rekening gesteld mag worden van de minder goede hoedanigheid van de onderscheidene ontwerpen, welke, bezien in het licht van hun tijd, alle hun eigen verdiensten hebben. Het heeft echter voor het tegenwoordige weinig nut om nog lang bij het verleden stil te staan en mede wegens den mij toegemeten spreektijd zal ik mij daarom bepalen tot een behandeling van de defensiegrondslagen, zooals deze in 1927 voor Nederlandsch-Indië zijn vastgesteld en sedert nog door het Opperbestuur zijn toegelicht.

Deze grondslagen, die U vindt afgedrukt op Uw convocatiebiljet en die ik als bijlage bij het gedrukt verslag zal voegen, hebben destijds in Indië, zoowel in pers en periodiek als in den Volksraad, zeer veel stof opgeworpen. De ontvangst daarvan ging gepaard met de mededeeling, dat deze grondslagen voortaan als uitgangspunt zouden dienen voor de verdere uitwerking van defensie-aangelegenheden, terwijl de Indische Regeering tevens werd uitgenoodigd, ter zake de noodige voorstellen te doen.

Mocht deze behandelingswijze, geheel buiten den Volksraad om, van een voor N. I. zoo gewichtige aangelegenheid, in dat college al geen gunstig onthaal vinden, toen de Regeeringsgemachtigde in den Volksraad bovendien nog kwam met de verklaring, dat over die grondslagen zelve in het geheel niet te praten viel, werd het den Volksraad te machtig. Verscheidene leden lieten zich, ondanks het feit dat de grondslagen buiten de discussie waren gesteld, dan ook niet weerhouden hun bedenking tegen dat staatsstuk uit te spreken en die bedenkingen waren vele en het algemeen oordeel ten slotte verre van gunstig. Doch een motie, waarin de Volksraad als zijn meening uitsprak dat,

alvorens de grondslagen definitief vast te stellen het advies van den Volksraad had behooren gevraagd te worden en waarbij de Indische Regeering werd uitgenoodigd zich nader tot het Opperbestuur te wenden, opdat alsnog dat advies zou worden gevraagd, had echter niet het gewenschte resultaat. Want het Opperbestuur bleef volharden bij het eenmaal ingenomen standpunt, dat aan de grondslagen het karakter moest worden toegekend van „richtlijnen van Regeeringsbeleid” en dat daarom de grondslagen zich er allerminst toe leenden om aan den Volksraad om advies te worden voorgelegd.

Nu zal ik mijn oordeel niet uitspreken omtrent de vraag op staatsrechtelijk gebied, of het vaststellen van de grondslagen had behooren te geschieden bij Kabinetsrescript, zooals thans is geschied, dan wel bij wet of algemeenen maatregel van bestuur. Ik moet de beantwoording daarvan aan ter zake meer deskundigen overlaten en ik doe dat ook gaarne, omdat voor mij als criterium geldt dat de defensiegrondslagen goed behooren te zijn en moeten voldoen aan de eischen van het oogenblik. Doch bij een aandachtige beschouwing daarvan zal het geen verwondering wekken, dat er tegen die grondslagen verschillende bedenkingen zijn gerezen.

Wat het punt 1a der grondslagen betreft, zij aange teekend, dat m.i. zeer ten rechte door het Opperbestuur in de grondslagen de handhaving van het Nederlandsche gezag in den Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen, d.o. begrepen de verzekering van inwendige rust en orde, onvoorwaardelijk op den voorgrond is gesteld. Ik had het voorrecht nu juist 2 jaar geleden dit onderwerp mede van deze plaats, tot een afzonderlijke bespreking te mogen maken en waar ik van het toen meegedeelde geen woord behoef terug te nemen, kan ik thans gevoegelijk volstaan met belangstellenden naar mijn voordracht van 29 November 1929 te verwijzen.

Bij punt 1b zal ik wat langer stil moeten staan. In dat punt wordt n.l. nog als volgend doel van de weermacht in N.-I. aangegeven, de vervulling van den militairen plicht

als lid van de Volkengemeenschap tegenover andere volken, waarmede volgens punt 3 bedoeld is dat, afgezien van de deelname met beschikbare middelen aan een gemeenschappelijke actie met anderen, zal zijn te streven naar het handhaven van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen andere mogendheden.

Nu is in den laatsten tijd nogal eens de vraag opgeworpen, of er nog wel van het handhaven van neutraliteitsprake zal kunnen zijn. Of die neutraliteitshandhaving, in het licht van de artikelen 10 en 11 van het Volkenbondsverdrag en vooral ook op grond van het Kellogg Pact zoo langzamerhand geen verouderd begrip is geworden, dat als fundamenteele doelstelling voor onze defensie niet meer in de grondslagen thuishoort. Op dit standpunt stelt zich o.a. het Volksraadlid VAN HELSDINGEN, die op 19 Maart 1930 in den Volksraad kwam verklaren, dat naar zijne meening sedert 24 Juli 1929, datum van de inwerking-treding van het Kellogg Pact, van de oude neutraliteitsgedachte geen sprake meer zal kunnen zijn. Hier te lande is Prof. VAN EMBDEN de woordvoerder van een groep, die intusschen heel wat verder gaat dan de Heer VAN HELSDINGEN en die summier aanstuurt op eenzijdige ontwapening, wyl de neutraliteitshandhaving toch weinig meer dan een fictie zou zijn.

Ik voor mij aarzel geen oogenblik mij aan te sluiten bij de zienswijze van de Regeering welke ik aantrof in de M. v. A. aan de Eerste Kamer van Maart 1931 inzake de begrooting van Buitenlandsche Zaken. Hierin wordt namelijk, met betrekking tot de nota van Professor VAN EMBDEN over onze positie bij een internationaal conflict door de Regeering aangeteekend, dat ondanks den Volkenbond gevallen van onzijdigheid niet alleen juridisch construeerbaar zijn, maar ook practisch mogelijk blijven en dat de aanwezigheid van een weermacht, in stede van ons tot practische deelname aan den strijd te nopen, er toe kan bijdragen, het conflict te beperken en overbrenging van den strijd op ons grondgebied te voorkomen. Met het aanvaarden van de mogelijkheid van neutraliteitshandhaving kan

ik dan tevens volkomen instemmen met het inzicht van het Opperbestuur zooals dit tot uiting komt in punt 3 van de grondslagen, n.l. dat voor vaststelling van organisatie en uitrusting van de weermacht er van moet worden uitgegaan, dat de neutraliteitshandhaving op Java wordt vervuld door het Leger met steun van de Vloot, en in de gewesten buiten Java door de Vloot, die daarbij op bijzonder kwetsbare punten door het Leger wordt gesteund. Een zeer gelukkige taakverdeeling, mijne Heeren, want de controle over het enorme zeegebied van onzen Indischen archipel, die duizenden eilanden telt, moet reeds hierom aan de Marine worden toevertrouwd, omdat het Leger, over de talrijk mogelijke aangrijpingspunten verdeeld, toch overal even zwak zou zijn. De taak van het leger in ons defensiesysteem moet in hoofdzaak beperkt blijven tot het hoofdeiland Java, al kan, overeenkomstig het gestelde in de punten 3 en 7, de medewerking van het leger op enkele kritieke punten in de gewesten buiten Java niet worden ontbeerd. En wie er zich een oogenblik rekenschap van wil geven, dat het te beschermen zeegebied van Nederlandsch-Indië, naar Europeesche verhoudingen afgemeten, zijn begrenzing vindt tussehen Ierland en de Kaspische Zee, zal moet toegeven, dat voor zoo'n uitgestrekt gebied een zee-gaande vloot van 2 kruisers, 8 jagers en 12 onderzeeboten, zooals in punt 5 van de grondslagen aangegeven, toch geen overdreven eisch mag worden genoemd.

Kan dus tot zoover met het gestelde in de grondslagen worden ingestemd, voor de rest zijn zij voor het leger niet te aanvaardcu, Want met diepe teleurstelling moest het leger ontwaren dat, waar in punt 4 financieele grenzen zijn gesteld en in punt 5 de minimumsterkte van de vloot is aangegeven, het leger dus voortaan als sluitpost zal moeten fungeeren. Een voor de hand liggende interpretatie, welke helaas ook volkomen bevestiging vindt in de wel zeer magere doelstelling, voor het leger uitgedacht. Volgens punt 6 moet het leger namelijk Socrabaja te land tegen landingsdivisies van kruisereskaders verdedigen, terwijl het Tg. Priok slechts behoeft te beschermen tegen een

actie van enkele schepen, die zich van deze haven zouden willen meester maken voor eigen gebruik. Eenvoudiger kan het werkelijk niet, Mijnheer de Voorzitter, en of deze minimale bedreiging, die de Regeering voor Java aanwezig acht, wel te rijmen valt met de naastliggende gevaren, die ik U in het voorgaande geschetst heb, moge ik verder aan Uw oordeel overlaten. Al moet het mij van het hart, dat tot de daden, zooals in punt 6 omschreven, alleen een vijand overgaat die overtuigd is, dat er op Java in het geheel geen tegenstand is te verwachten.

Het legerbestuur, opgeschrikt en verontrust als het was, vroeg destijds omtrent deze doelstelling, die het leger met ondergang bedreigde, onmiddellijk opheldering. En omdat ook bij de Indische Regeering nog op enkele andere punten geen klaarheid van inzicht bestond, werd over de grondslagen nader met het Opperbestuur van gedachten gewisseld; hetgeen intusschen niet heeft geleid tot wijziging der grondslagen, doch slechts tot verduidelijking op enkele punten, waaromtrent verschil van meening bestond. Zoo werd o.m. in die z.g. „verduidelijkte grondslagen” meegedeeld, dat men de voor het leger gekozen doelstelling vooral niet al te tragisch moest opvatten. De punten Soerabaja en Tandjong Priok waren slechts genoemd, om hierop speciaal de aandacht te vestigen en tevens werd meegedeeld, dat de uitdrukking „landingsdivisies van kruisereskaders” slechts was gebezigd om elke gedachte aan deugdelijk voorbereide en uitgeruste ondernemingen tot verovering of blijvende vestiging op Java af te snijden, zoodat men zich dus bij het organiseren der middelen uitsluitend op nevenondernemingen van belligerenten en dan nog op beperkte schaal zou hebben te richten.

Met dit antwoord was het leger dus niet veel verder gekomen. Aan den onzekeren toestand, waarin het leger was komen te verkeeren, was immers bij slot van rekening hoegenaamd niets veranderd en ik kan reeds nu wel bij voorbaat meedeelen, dat zulks tot op den huidigen dag zoo gebleven is, want het leger fungeert nog immer als sluit-

post. Dat het Opperbestuur, blijkens de nadere interpretatie, de neutraliteitshandhaving op Java niet wenscht te beperken tot de punten Soerabaja en Tandjong Priok is althans iets wat wij in de „verduidelijking” kunnen toejuichen, hoewel dat met even zooveel woorden feitelijk in de grondslagen zelve had moeten staan. Ook de meening van de Regeering, dat bij de doelstelling voor het leger niet behoeft te worden gedacht aan een „verovering” of „blijvende bezetting” van het eiland Java willen wij nog gaarne onderschrijven. Maar hiermede houdt het dan verder op, Mijnheer de Voorzitter, want een andere, zeer belangrijke kwestie wordt hier geheel over het hoofd gezien. En wel deze, dat de mogelijkheid zelfs bijzonder groot moet worden geacht, dat een belligerent zich wel eens in het hoofd zou kunnen stellen om tot een „tijdelijke bezetting” b.v. van Tandjong Priok of Soerabaja over te gaan.

U weet, dat ter conferentie van Washington door de contracteerende mogendheden werd overeengekomen, om binnen een bepaalde zône in den Pacific geen verdedigingswerken meer aan te leggen. Door deze bepaling laat het zich naar het oordeel van marinedeskundigen niet aanzien, dat tijdens een conflict in den Pacific de hoofdmachten der onderscheidene marinestrijdkrachten spoedig slaags zullen raken en zulks op grond van de groote afstanden tot de bijbehoorende steunpunten. In marinekringen wordt om deze redenen eerder een strijd op elkanders handelsverbindingen ter zee verwacht, een strijd die meer het karakter van een langdurigen uitputtingsoorlog dragen zal en waarbij niet het slagschip, doch de kruiser en de duikboot in hoofdzaak aan het woord zullen komen. En waar nu tal van belangrijke zeeverbindingen door onzen archipel gaan, zou het mij in het geheel niet moeilijk vallen, U onmiddellijk niet één, doch verschillende zeer voor de hand liggende gevallen te construeeren, waarin een der belligerenten uit lijfsbehoud verplicht zal zijn ter bescherming van zijne zeeverbindingen de hand te leggen op b.v. Soerabaja, zij het ook met het bloote oogmerk van tijdelijke bezetting voor

den duur van den oorlog. En ik noem speciaal Soerabaja, wyl in dit geval, behalve op de uitnemend ingerichte havenwerken voor de burgerscheepvaart, mede de hand zou zijn gelegd op onze marine-basis, waardoor tevens op den duur de geheele actie van onze vloot zou zijn uitgeschakeld. Bovendien zou ik mij nog zeer wel het geval kunnen indenken, dat een der oorlogvoerenden hiertoe over zou gaan alleen maar om te beletten dat anders een tegenstander van dat punt gebruik zou maken. En of men nu zoo'n tijdelijke bezetting wenscht te rangschikken onder de rubriek hoofd- dan wel nevenoperaties doet naar mijne meening verder niets af aan het feit dat het leger dergelijke, voor de hand liggende aanslagen, overtuigend moet kunnen afwijzen. Reeds voor dit doel alleen behooren op Java in minimum 2 divisies aanwezig te zijn en waarom dat niet minder kan zal ik dadelijk wel toelichten. Dat minimum behoort in de grondslagen vermeld te worden, evengoed als zulks voor de marine is geschied, waarmede dan tevens een der oorzaken zou zijn weggefallen, die destijds aanleiding zijn geweest voor een zeer betreurenswaardige verwijdering tusschen beide deelen van de weermacht.

Ten slotte nog een enkel woord over punt 8 van de grondslagen, mijne Heeren. Ik zal er niet veel van zeggen en zelfs alleen de vraag stellen, of het uit een moreel oogpunt wel oirbaar is te achten om het leger, dat blijkens de minimale doelstelling niet in staat zal zijn om te kwader ure den strijd tegen een modern uitgerusten tegenstander op te nemen, tóch voor den vijand te brengen en of het voor de rest wel getuigt van veel zelfvertrouwen om bij voorbaat te rekenen op den steun, die ons door anderen mocht worden verleend; een steun waarvoor wij, op grond van de lessen der historie, stellig een behoorlijken prijs zullen betalen.

En hiermede zou ik dan mijne beschouwingen over de grondslagen kunnen besluiten, ware het niet, dat ik bepaald onvolledig zou zijn, wanneer ik niet de aandacht had gevestigd op het ontwerp-grondslagen, samengesteld door

den Generaal-Majoor der Artillerie b.d. Kiès, die geruimen tijd als Volksraadlid op zoo overtuigende wijze voor de belangen van het leger is opgekomen.

Die ontwerp-grondslagen zal ik als bijlage bij het gedrukt verslag voegen en indien U er nog eens toe komen mocht om deze grondslagen te vergelijken met die van de Regeering, dan zal het U duidelijk worden, dat de leemten in de grondslagen van de Regeering, waarop ik U zoo juist gewezen heb, in het ontwerp-Kiès niet worden aangetroffen. Ik kan dat ontwerp dan ook volledig onderschrijven, ook al omdat het in zoo duidelijke en krachtige taal is gesteld, en wellicht zullen de merites van dat ontwerp nog meer tot U spreken, wanneer ik U mededeel, dat Generaal Kiès zich destijds niet ontzien heeft zijn ontwerp, alvorens het in den Volksraad bekend te stellen, eerst ter beoordeeling te geven aan vier zeer vooraanstaande officieren, waarvan hij op grond van hunne persoonlijke kwaliteiten en uitgebreide studiën kon verwachten, dat op zijn ontwerp scherpe kritiek zou worden uitgeoefend.

Bij het ontwerp van Generaal Kiès zou ik slechts één ding willen aantekenen. In dit ontwerp wordt namelijk, evenals in de grondslagen der Regeering, gesproken van de „vernieling” van de te Tarakan en Balikpapan aanwezige olievoorraden, indien overmacht mocht dwingen van een voortgezette verdediging van die oliehavens af te zien.

Ik geloof niet, dat wij met die algeheele vernieling op den goeden weg zouden zijn, want ik zal aanstonds nog uiteenzetten, dat in alle olie-bedrijven in Nederlandsch-Indië aanzienlijke hoeveelheden buitenlandsch kapitaal geïnvesteerd zijn. Dat kunnen wij nu wel gaan vernielen, maar dan zou tevens de consequentie aanvaard moeten worden, dat later door de betrokken mogendheden de rekening wordt gepresenteerd en deze zou wel eens zóó hoog kunnen loopen, dat bij gebrek aan geld grondgebied moet worden afgestaan. Ik vraag mij daarom af, of er nu geen andere mogelijkheid bestaat om onze bureu reeds bij voorbaat tot het inzicht te brengen, dat een aanslag op onze oliehavens.

met sterke krachten ondernomen, weliswaar door ons niet kan worden belet, doch dat bij gewelddadige inbezitting het doel van de reis voorloopig toch gemist zal worden. En dan zou het naar mijne meening wel beter zijn het daaraan te leiden dat de verschillende oliebedrijven niet grondig vernield, doch voor geruimen tijd onbruikbaar worden gemaakt, hetgeen door het uitlichten van verschillende vitale deelen, welke niet zoo gemakkelijk te vervangen zijn, toch mogelijk moet zijn.

Tot zoover dus de ontwerp-grondslagen van Generaal Krès. Dat de Regeering dit ontwerp zonder meer naast zich neer heeft gelegd, lag in den aard der dingen, want de richtlijnen van regeeringsbeleid waren immers onaantastbaar. De commandanten van land- en zeemacht dienden nu naar aanleiding van de grondslagen hunne voorstellen in. Deze voorstellen zijn van zeer geheimen aard en ik vind bijgevolg geen vrijheid ze U voor te leggen; wat overigens voor een goed begrip van de zaak ook geenszins storend is, want veel is er van al die voorstellen niet terecht gekomen. Om dezelfde redenen zal ik ook de later nog tusschen het Opperbestuur en de N. I. Regeering gevoerde correspondentie, waarvan ik trouwens niet voldoende op de hoogte ben, maar stilzwijgend voorbijgaan, om dan verder Uw aandacht te vragen voor de daaruit voortgekomen beslissingen van het Opperbestuur inzake de taakverdeling en organisatie der weermacht, welke in Februari 1930 door de Indische Regeering aan den Volksraad werden meegedeeld.

Over deze beslissingen van het Opperbestuur, die ik als bijlage aan het gedrukt verslag zal toevoegen, is in den Volksraad wederom zeer veel te doen geweest. Doch alvorens tot een bespreking daarvan over te gaan, geloof ik goed te doen, Mijnheer de Voorzitter, door eerst zeer beknopt de bestemming, organisatie en indeeling van het leger in N. I. te schetsen, omdat mogelijk een deel van mijn geacht auditorium terzake minder goed georiënteerd zal zijn.

Het leger in N. I., het zal U uit de grondslagen duidelijk

zijn geworden, heeft nog steeds een tweeledige taak, n.l. de handhaving van orde en rust, voor een goed deel het gevolg van de bijzondere omstandigheid, dat de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië nu eenmaal vreemd gezag heeft te aanvaarden en verder nog het handhaven van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen anderen.

Ik heb reeds meegedeeld, dat m.i. terecht in de Grondslagen als punt 1 is naar voren gebracht, dat orde en rust volkomen verzekerd moeten zijn. Dit deel van de tweeledige legertaak, officieel aangeduid door „politiek-politioneële taak van het leger”, wordt in hoofdzaak vervuld door de infanterie, al kunnen daarbij ook de andere wapens, blijkens de talrijke expedities die in de annalen van het leger in Ned. Indië staan opgeteekend, niet altijd gemist worden. Waar nu de handhaving van orde en rust reeds van de vroegste tijden van ons koloniaal bewind primaire legertaak is geweest, spreekt het vanzelf, dat de sterkte alsmede de organisatie en uitrusting der infanterie steeds nauwkeurig op die taak waren afgestemd. Die sterkte is als het ware historisch gegroeid en elke poging in de laatste jaren aangewend om die sterkte te verminderen, is altijd onmiddellijk gestraft. Zoo ligt het ons allen toch nog versch in het gheugen, hoe de te ver doorgevoerde bezuiniging op het leger in 1925, gevolgd werd door een bedenkelijke verzetsbeweging ter W.kust van Atjeh en ernstige onlusten op Java en op de W.kust van Sumatra. Met het noodzakelijk gevolg, dat het leger weer met bekwamen spoed moest worden uitgebreid en zelfs tot veel grooter sterkte, dan de oorspronkelijke inkrimping had bedragen.

Nu komt die politiek-politioneële taak van het leger vooral in de gewesten buiten Java tot uitdrukking, waar enorme gebiedsdeelen met een handvol troepen moeten worden afgepatrouilleerd voor machtsvertoon en om elk verzet aanstonds in de kiem te kunnen smoren, terwijl in tal van streken in deze gewesten, vooral in Atjeh, dat leger zich bovendien nog met de bestuursvoering belast ziet op grond van de min gunstige gemoedsgesteldheid van de bevolking. De sterkte van de beroepsinfanterie, die voor dit doel in

de gezamenlijke commandementen buiten Java is gelegerd, bedraagt in ronde cijfers bijna 12.000 man.

De infanteriesterke op Java bijna 15.000 man. Alzoo op Java ongeveer 3000 man méér dan op de gezamenlijke buitengewesten, hetgeen ook logisch is, omdat Java reeds van oudsher de bron is geweest, waaruit de troepen in de buitengewesten op gezette tijden worden afgelost, aangevuld en versterkt. Het gedeelte der beroepsinfanterie, dat dienst doet in de gewesten buiten Java, wordt aangeduid door „garnizoensinfanterie”. En de sterkte van deze garnizoensinfanterie is reeds zoo krap berekend, dat voor de 2°. taak, de neutraliteitshandhaving, geen man meer kan worden gemist, want het behoeft toch nauwelijks toelichting dat tijdens een Pacific-conflict de kans op onrust of verzet stellig zal toenemen en dus aan de reeds minimale troepenbezetting voor wat betreft handhaving van orde en rust zwaardere eischen zullen worden gesteld. De beroepsinfanterie op Java wordt daartegenover aangeduid door „veldinfanterie” en het is deze infanterie die, gezamenlijk met de op Java gelegerde cavalerie, artillerie en genie, de kern vormt voor de in oorlogstijd te mobiliseeren divisies West-Java en Oost-Java, welke beide divisies bij mobilisatie op oorlogssterkte moeten worden gebracht door het onder de wapenen roepen van Europeesche dienstplichtigen, waarvan er, behalve dan een 7 à 8000 landstormers bestemd voor secundaire diensten, rond 11.000 staan ingeschreven. Deze beide Java-divisies zijn het instrument, bestemd voor de 2°. legertaak, n.l. de neutraliteitshandhaving op Java, m.a.w. voor het afweren van aanslagen tegen het eiland Java en de zich op dat eiland bevindende belangrijke objecten, waarvan onze vlootbasis Soerabaja, *zolang onze vloot nog intact is*, wel het voornaamste punt mag worden genoemd. Voorts zij nog aangetekend, dat de op Java gelegerde troepen in hoofdzaak worden gcoefend tegen een modern uitgerusten tegenstander en normaal geen taak hebben bij de handhaving van orde en rust op dat eiland, al staat het Java-leger natuurlijk altijd gereed, om bij mas-

sale aanvallen tegen het gezag, zooals in 1926, onmiddellijk in te grijpen en al wordt een enkele maal wel de hulp ingeroepen van de beide op Java aanwezige marechaussee-bataljons, waarvan de onderdeelen zijn gelegerd in de min gunstig bekend staande streken.

En thans een en ander over de nadere beslissingen van het Opperbestuur.

Uit die beslissingen inzake de taakverdeeling en organisatie van de weermacht komt dan onmiddellijk als punt 1 naar voren, dat het Opperbestuur een behoorlijke verdediging van onze oliehavens Tarakan en Balikpapan ter Oostkust van Borneo als leidend beginsel vooropstelt.

Het feit, dat aardolie in een toekomstigen oorlog nog een veel belangrijker rol zal spelen dan in de periode 1914—1918 en de omstandigheid, dat in geval van een Pacific-oorlog de genoemde oliehavens met hunne enorme voorraden wel heel dicht bij het terrein van actie liggen, moeten het Opperbestuur wel tot het inzicht hebben gebracht, dat aan die oliehavens voortaan de noodige aandacht zal zijn te schenken. Vandaar dat het thans noodig wordt geoordeeld om reeds in vreedetijd op elk der genoemde punten, behalve een groep stellingartillerie, ook nog ongeveer één bataljon infanterie te legeren.

Kan met dit alles volledig worden ingestemd, te bejammern blijft, dat het Opperbestuur niet tevens de consequentie heeft aanvaard, om ook voortaan voor dit doel de noodige extra-gelden op de begroting te brengen. Want bij een aandachtige beschouwing van punt 4 van de jongste Regeeringsbeslissing zal het U duidelijk worden, dat de bezetting van Tarakan en Balikpapan zal moeten plaats hebben door aftapping van het Java-leger, waarvan het noodige beroepspersoncel naar de genoemde oliehavens zal worden overgeheveld. Dat dit bepaaldelijk beroepspersoncel moet zijn, ligt overigens voor de hand, omdat alleen een zoodanige bezetting afdoende waarborgen biedt voor een onmiddellijk optreden tegen een mogelijken coup de main.

Dit beroepspersoneel kan niet ontnomen worden aan de infanterie, want ik heb reeds betoogd, dat de sterkte der infanterie pijlulijk nauwkeurig is afgestemd op den onvoorwaardelijken eisch van handhaving van orde en rust. Ook van onze zeer zwakke cavalerie en genie, welke wapens aan beroepspersoneel onderscheidenlijk rond 1000 en 1300 man tellen, kan geen man worden gemist voor dat doel, een standpunt, dat trouwens ook tot uiting is gebracht in punt 6 van meergenoemde Regeeringsbeslissing, waarin dit alles bepaaldelijk wordt omschreven. En om dus in de bezetting van Tarakan en Balikpapan te voorzien moet daarom volgens punt 5 van deze beslissing het wapen der artillerie het ontgelden, een wapen, dat toch al reeds veel te zwak is en thans dus volledig het kind van de rekening wordt. Uit het slechts 2500 man sterke contingent aan beroepspersoneel van dat wapen moet nu niet alleen het personeel worden gevonden voor de artillerie-bezetting van de olichavens, doch ook voor de aldaar noodig geoordeelde onderdeelen der infanterie. De aanzienlijke aderlating van naar ruwe schatting minstens 1000 man die de artillerie hierdoor ondergaat moet nu naar het oordeel van de Regeering goed worden gemaakt door voortaan aan de infanterie vrijwel alle dienstplichtigen te ontnemen en deze, behalve voor de mitrailleurs, de wielrijders en de verbindingstroepen, in hoofdzaak te bestemmen voor de artillerie; waardoor weldra de zeer betreurenswaardige toestand zal ontstaan dat het bataljon infanterie, dat tot nog toe was samengesteld uit 3 inheemsche beroepscompagnieën en 1 europeesche militie-compagnie, voor het vervolg die europeesche kern en daarmede zijn ruggegraat kwijt zal zijn. De artillerie op Java zal dus na verloop van tijd bestaan uit een uiterst minimale kern van hoogstens 1500 man beroepspersoneel — waarvan dan nog omstreeks 375 man te werk zijn gesteld bij de IIIe Afdeeling van het D. v. O. en bij de magazijnen en werkplaatsen der artillerie — en een naar verhouding onmogelijk groot aantal dienstplichtigen; ik zeg een onmogelijk groot aantal, mijne Heeren, omdat de normale artillerietaak op Java volgens

punt 5 van de Regeeringsbeslissing bovendien nog wordt uitgebreid ook en wel met de bediening van de aldaar op te richten kust- en luchtafweerbatterijen. Men zal moeten toegeven, dat op deze manier van het wapen der artillerie niet zeer veel meer kan worden verwacht.

Ten slotte moge ik dan nog de aandacht vragen voor het gestelde in punt 2 van de Regeeringsbeslissing. Hierin wordt vermeld dat het bestaande divisieverband op Java alleen in vreedstijd behouden blijft. In tijd van oorlog wordt dat verband dus blijkbaar opgeheven. Hierop wijst ook het verder nog in punt 2 gestelde, n.l. dat de voor de neutraliteitshandhaving op Java te bestemmen troepenmacht zal worden samengesteld overeenkomstig de oogenblikkelijke behoefte en dat in elk geval steeds een deel der troepen voor de handhaving van orde en rust in het achterland zal moeten achterblijven. M.a.w. zal er op zijn te rekenen, dat slechts een deel van de beide Java-divisiën voor den vijand zal kunnen worden gebracht, voor welk deel men wel wat euphemistisch den naam „neutraliteitsgroep” heeft uitgedacht.

Op de basis van de besproken Regeeringsbeslissing werd nu door het legerbestuur een algeheele reorganisatie van het Java-leger ontworpen, een reorganisatie die in 't kort neerkomt op het volgende.

De veldinfanterie op Java, tot nog toe ingedeeld in 6 regimenten à 3 bataljons, zal voortaan bestaan uit slechts 4 regimenten à 4 bataljons. In tijd van oorlog zal nu per regiment infanterie altijd één bataljon in het betrokken garnizoen achterblijven om orde en rust te handhaven. Voor de bestrijding van een B.V. zijn dus voortaan slechts 4 regimenten infanterie à 3 bataljons beschikbaar welke, samen met de andere wapens, de evengenoemde neutraliteitsgroep zullen vormen. Aan artillerie wordt bij deze neutraliteitsgroep ingedeeld een hoeveelheid van 4 afdeelingen, dus 1 afdeeling per reg. infanterie; hiertoe wordt het aantal afdeelingen artillerie op Java verminderd van 6 tot 4, doch daarbij wordt dan tevens het aantal stukken per batterij van 3 op 4 gebracht.

Mijnheer de Voorzitter, die neutraliteitsgroep met als kern 4 regimenten infanterie, acht ik voor onze neutraliteitshandhaving op Java beslist onvoldoende. Voor dit doel zijn n.m.m. 2 modern geoutilleerde divisies noodig. Ditzelfde is al herhaaldelijk betoogd, van landmachtzijde laatstelijk nog door den tegenwoordigen Lt.-Kolonel van den Generalen Staf T. BAKKER in zijn voortreffelijke lezing, op 12 Maart 1930 gehouden voor de Vaderlandsche Club te Weltevreden en ook door marinedeskundigen als Kapitein ter Zee J. VAN REEDE en Luitenant ter Zee 1e klasse L. A. C. M. DOORMAN worden evenzeer 2 behoorlijk uitgeruste divisies noodig geoordeeld.

Het is mij niet met zekerheid bekend welke basis voor de genoemde deskundigen tot uitgangspunt heeft gediend voor hunne overigens volmaakt gelijklopende wenschen. Ik voor mij zou in dit opzicht, met het reeds geschetste gevaar voor oogen dat een belligerent wel eens uit lijfsbehoud tot een tijdelijke bezetting van Soerabaja zou kunnen besluiten, willen uitgaan van den m.i. onvoorwaardelijken eisch, dat ons veldleger een zoodanige sterkte moet hebben, dat een vijand binnen een afstand van 120 K.M. van Soerabaja, geen voet aan den grond krijgt. En ik noem speciaal 120 K.M. omdat daardoor de vijand gedwongen zou zijn om behalve zijn basis op het landingspunt, voor zijn verderen opmarsch richting Soerabaja bovendien nog een tusschenbasis in te richten met alle daaraan verbonden, overwegende bezwaren.

Nu is binnen een straal van 120 K.M. om Soerabaja gelukkig lang niet overal een landing mogelijk. Eerstens levert de zeebodem, die over groote uitgestrektheden uit zeer breede en onbegaanbare modderbanken bestaat, voor een landing vaak ernstige bezwaren op, terwijl een blik op de kaart 1 : 50.000 van Soerabaja en omgeving U de overtuiging zal schenken dat ook aan de landzijde voor een landenden vijand vele hinderpalen aanwezig zijn. Binnen het door mij aangegeven rayon is een landing in groot verband dan ook slechts mogelijk op enkele, nog al uit elkaar gelegen landingsstrooken en zonder nu verder in details te treden,

die van deze plaats af niet gezegd kunnen worden, kan ik wel dit meedeelen, dat een ernstige bestudeering van dit vraagstuk mij de innige overtuiging heeft gebracht, dat een krachtige rechtstreeksche verdediging van de om Soerabaja gelegen landingspunten, met een neutraliteitsgroep van 4 regimenten eenvoudig een onmogelijkheid is, doch dat met 2 goed uitgeruste divisïën goede kansen worden gemaakt.

Van een indirecte verdediging verwacht ik in ons geval niets, Mijnheer de Voorzitter. Wij zouden daardoor ook het psychologisch moment van een landing, n.l. de korte periode, waarin de vijand absoluut weerloos in volgepropte sloepen onze kust nadert, onbenut voorbij laten gaan. Is het den vijand eenmaal gelukt voet aan wal te zetten, dan zouden wij verder weinig meer dan verloren spel spelen. Want het zal wel geen nader betoog behoeven, dat de krachten, die de vijand alsdan zal gaan inzetten, ons in het open veld in alle deelen volkomen de baas zullen zijn. Want anders komt hij niet.

Er is echter, afgezien van tactische en strategische overwegingen, nog een andere zeer belangrijke reden, waarom wij goed zullen doen er voor te zorgen dat de vijand reeds op het landingspunt zelf wordt afgewezen. Van het al of niet slagen toch van een vijandelijke landing zal het voor een goed deel afhangen hoe verder de houding van de 42 millioen zielen in het achterland zal zijn. „Der Eingeborene hat ein feines Gefühl dafür, wann die wirkliche Macht von der einen Hand in die andere übergeht”, zegt de voormalige commandant van de Deutsche Schutztruppe von LETTOW VORBECK in zijne herinneringen uit den oorlog in Duitsch-Oost Afrika in de periode 1914—1918, terwijl ik verder in genoemd werk nog het volgende aantrof: „Die Eingeborenen wurden in geschickter Weise durch den Feind zum Aufstand gereizt und leisteten ihm wertvolle Spionendienste”. En het was ook bij de verdediging van Duitsch-Zuid-West Afrika al niet anders, want ik vond in het werk van Majoor Dr. HANS VON OELHAFEN „der Feldzug

in Südwest 1914—1915'' onder meer aangeteekend: „In dieser Zeit — n.l. na Botha's geslaagde landing te Walvischbaai en na de daarop volgende bezetting van Windhoek — mehrten sich die Fälle von Ungehorsamkeit und Unbotmässigkeit der Eingeborenen auf den Farmen in erschreckender Weise; meistens verweigerten sie den Dienst, liefen weg, schreckten sogar nicht vor Tätlichkeiten gegen weisse Männer und Frauen zurück." „Auch von den Truppenteilen begannen die Eingeborenen immer zahlreicher zum Feinde überzulaufen, in dessen Händen sie jetzt ihre meist in Windhuk befindlichen Frauen und Kinder wussten". „So lauerte nunmehr den Aufklärungspatrouillen nach den Feinde zu Verrat auf allen ihren Wegen auf." En even verder kan men in laatstgenoemd werk nog lezen: „Mit Erbitterung musste man erkennen, wie das Ansehen der Deutschen allmählich zu schwinden begann." Bij elke mijl, mijne Heeren, welke BOTHА, die men te Walvischbaai nagenoeg zonder verzet aan land had laten komen, verder landinwaarts ging, verslechterde de toestand onder de inheemsche bevolking, die er ten slotte zelfs toe overging zich geheel aan de zijde van de tegenpartij te scharen om daar voor bad money de noodige hand- en span-diensten te bewijzen.

Nog een ander voorbeeld uit den wereldoorlog moge ik U voorhouden en ditmaal uit den veldtocht der Engelschen tegen de Turken in Mesopotamië. Major EVANS schrijft in zijn „A brief outline of the Campaign in Mesopotamia'' omtrent de houding der Arabieren dat „their general policy was to throw in their lot with the victor of the moment''. En wat de Franschen in dit opzicht bij hunne oorlogvoering in Marokko in de periode 1925—1926 met verschillende inheemsche stammen hebben ondervonden wijkt ook al niet af van de overal elders opgedane ervaringen.

Nederlandsch-Indië heeft hierop geen uitzondering gemaakt. Toen de Engelschen in 1811 een aanslag deden op Java viel op de goede trouw van hoofden en bevolking in

de omgeving van Batavia niet onverdeeld te rekenen; de toenmalige Vorst van Bangkalan op Madoera liet zelfs de gouvernementsambtenaren binden en uitleveren. En nu wil ik gaarne toegeven, dat dit alles heel lang geleden is en dat thans met meer vertrouwen op de bevolking kan worden staat gemaakt, maar dan word ik aan den anderen kant toch weer pijnlijk getroffen door een nog zeer recente opmerking door het lid DWMJOSEWOJO op 19 Maart 1930 in den Volksraad geplaatst toen hem bleek, dat de Regeering voor de zooveelste maal het denkbeeld van invoering eener inlandsche militie van de hand had gewezen, namelijk deze: „Immers aangezien men bij een eventueelen strijd tusschen partijen slechts toeschouwer mag zijn, zal men er gemakkelijk toe kunnen overgaan zich aan de zijde van de sterkste partij te scharen”. Kan het nog duidelijker, Mijnheer de Voorzitter? Ik ben van oordeel, dat wij ook voor de inwendige rust en orde in het achterland maar hebben te zorgen, dat de vijand reeds aan de kust naar huis wordt gestuurd.

Wanneer ik thans de bezwaren tegen de voorgenomen reorganisatie, die ingevolge de besproken Regeeringsbeslissing zal moeten plaats hebben, nog eens zakelijk zou mogen weergeven, dan komen deze dus op het volgende neer:

1. Door het uit de bataljons infanterie afvoeren van de Europeesche militiecompagnieën wordt de mobilisatiesterkte van de infanterie op Java met niet minder dan 25 % verminderd.

2. Hierdoor is tevens de voor onze infanterie op Java in minimum noodig geoordeelde verhouding van 1 Europeaan op 3 inlanders tamelijk wel illusoir geworden, want de 8 overblijvende Europeesche compagnieën beroepsinfanterie kunnen tegenover 46 inheemsche compagnieën geen gewicht in de schaal leggen.

3. Nu men aan de infanterie vrijwel alle dienstplichtigen gaat ontnemen, valt er voor de handhaving van orde en rust op dit in alle deelen betrouwbare contingent niet meer te rekenen, want de andere wapens en diensten zijn nu eenmaal op deze primaire legertaak niet ingesteld.

4. Door de reorganisatie van 6 regimenten van 3 bataljons tot 4 regimenten van 4 bataljons wordt ook het getal der mitrailleurcompagnieën van 6 op 4 teruggebracht, hetgeen wederom voor de handhaving van orde en rust een aanzienlijke verzwakking beteekent.

5. Door evengenoemde omwerking van onze infanterie komen thans bataljons in het veld met 3 en 4 compagnieën, een organisatie, die wel nergens ter wereld zal worden aangetroffen.

6. Het veel te groote militiecontingent bij de artillerie zal aan de geoefendheid van dat wapen in ernstige mate afbreuk doen.

7. Door het plotseling zóó ingrijpend wijzigen van de bestemming der europeesche dienstplichtigen wordt bovendien ons heele legerbestel voor 13 lange jaren, immers voor den duur van den militieplicht, fundamenteel uit zijn verband gerukt.

8. Als in deze periode onverhoopt gemobiliseerd zou moeten worden kan alleen schromelijke verwarring er het gevolg van zijn.

9. Met een neutraliteitsgroep met als kern slechts 4 regimenten infanterie is de verdediging van onze vlootbasis eenvoudig een onmogelijkheid geworden.

10. Hiermede wordt dan tevens ook onze neutraliteits-handhaving in de gewesten buiten Java op ernstige wijze in gevaar gebracht, omdat een vloot zonder een behoorlijk beschermd steunpunt nu eenmaal kwade kansen loopt.

Door de bevolen reorganisatie zullen nu al deze sprekende nadeelen aanvaard dienen te worden en ik kan hier met den besten wil werkelijk geen ander voordeel tegenover stellen, dan dat hierdoor een besparing zal worden verkregen van de 2 millioen gulden, die jaarlijks voor de infanterie en artillerie-bezetting van Tarakan en Balikpapan noodig zullen zijn. Maar mijne Heeren, dit alles is nog het ergste niet. Want erger is nog, dat de Regeering kortelings te verstaan heeft gegeven, dat in verband met den nood der tijden voorloopig van de inrichting van Tarakan

en Balikpapan moet worden afgezien, doch dat de reorganisatie van het Java-leger niettemin door moet gaan. Bijgevolg wordt dus de verdediging van onze oliehavens, waar juist de heele reorganisatie om begonnen was, naar den Griekschen kalender verwezen, terwijl aan den anderen kant wèl de 2 millioen worden getoucheerd, verkregen door een m.i. ontoelaatbare verzwakking van het Java-leger.

Doch thans genoeg hierover. Ik kan dit onderdeel van mijn voordracht gevoegelijk afsluiten en ik doe zulks in het vaste vertrouwen, dat na al het voorgaande een ieder het er wel mee eens zal zijn, dat de in 1927 voor Nederlandsch-Indië vastgestelde defensiegrondslagen en de sedert nog door de Regeering aangegeven richtlijnen voor een behoorlijke neutraliteitshandhaving op Java geen voldoende waarborgen geven.

Mijne Heeren, ik moge thans Uw aandacht vragen voor onze neutraliteitshandhaving in de buitengewesten.

N. m. m. zeer terecht heeft het Opperbestuur zich blijkens de grondslagen op het standpunt gesteld, dat de handhaving van onze neutraliteit in de buitengewesten volledig tot de taak van de marine behoort.

Ik kan hiermede volkomen instemmen; een behoorlijk uitgeruste vloot is voor onze neutraliteitshandhaving in de buitengewesten eenvoudig onmisbaar. Want al zal niet kunnen worden belet dat een belligerent zich meester maakt van b.v. Tarakan om der wille van de stookolie, dan wel van een ander eiland om er een steunpunt voor zijn lucht-, c.q. duikbootactie te vestigen, wèl zal onze marine met haar onderzeeboten en onderzeeboot-mijnenleggers kunnen beletten dat de vijand van het in beslag genomen punt een vrij en onbelemmerd gebruik gaat maken. In dit feit, Mijnheer de Voorzitter, dat een aanslag op een der eilanden van onze buitengewesten, met sterke krachten ondernomen, door onze marine wel is waar niet kan worden verijdeld, doch dat onze duikboten in staat zijn den vijand elk nuttig gebruik van het bezette gebied onmogelijk te maken, schuilt n. m. m. een bijzonder groote preventieve

waarde. Want wie tot een dergelijke onderneming mocht willen besluiten zal bij dit alles hebben te aanvaarden, dat door een dergelijken aanslag, waarvan het nut problematiek is, Nederlandsch-Indië met alle personeele, economische en militair-maritieme hulpbronnen naar de zijde van den tegenstander zal overgaan.

Of een vloot, waarvan de minimum-sterkte in de Grondslagen is bepaald op 2 kruisers, 8 jagers en 12 onderzeebooten al of niet voldoende is voor het beheerschen van het enorme zeegebied van onzen Indischen Archipel, moet ik aan het oordeel van marinedeskundigen overlaten. En met groot vertrouwen zou ik ter zake de in zekeren zin gunstige conclusies willen aanvaarden, naar voren gebracht door den Kapitein-Luitenant ter Zee FURSTNER, Directeur van de Hoogere Marine Krijgsschool, in diens voortreffelijke lezing voor onze Vereeniging in Januari van dit jaar; gunstig, wijl een belligerent thans niet meer kan volstaan met het tegen ons inzetten van verouderd materieel, dat immers bij verdrag vernietigd behoort te worden, doch daarentegen genoodzaakt zal zijn van zijn vloot up to date onderdeelen af te zonderen, welke nu juist bezwaarlijk kunnen worden gemist, omdat de vlootsterkten der grootmachten rond de Stille Zuidzee immers pijnlijk nauwkeurig op elkaar zijn afgestemd. Ik zou alleen met gepaste bescheidenheid de vraag willen opwerpen of de aanbouw van een reserve van 1 kruiser, 4 jagers en 6 duikbooten, zooals thans in het voornemen schijnt te liggen, ons wel de zekerheid brengen zal dat te allen tijde over het in de Grondslagen vastgesteld minimum beschikt zal kunnen worden. Kan dit voor de kruisers en jagers desnoods nog worden aanvaard, voor de duikbooten had ik gaarne een reserve van 100 % gezien, want dit wapen heeft bij onze defensie ter zee een belangrijke rol te vervullen en is helaas maar teer van constructie.

Staat dus voor de neutraliteitshandhaving in de buitengewesten de vloot op het allereerste plan terwijl het leger zich op die eilanden slechts bezig heeft te houden met de normale vredestaak van handhaving van orde en rust,

toch zal onze vloot den steun van legertroepen op enkele, bijzonder kritieke punten niet kunnen missen. Dat tot die kritieke punten allereerst Tarakan en Balikpapan zijn te rekenen staat reeds in de besproken grondslagen vermeld. Ik zal echter aanstonds nog de aandacht op enkele niet minder belangrijke punten vestigen, doch voorloopig volstaan met de opmerking, dat bij de verdediging van die punten het leger slechts aanvullend behoort op te treden. Zoo werd zeer ten rechte in Maart 1930 door den Regeeringsgemachtigde voor het Departement van Oorlog in den Volksraad de verklaring afgelegd, dat de basis van de verdediging van Tarakan en Balikpapan de aldaar door de Marine te leggen mijnversperring behoort te zijn en dat het leger op deze punten slechts tot taak heeft om deze versperringen door infanterie en artillerie te bewaken; door al welke maatregelen men tijd tracht te winnen om de oliebedrijven onklaar te maken.

Dit beginsel lijkt mij volkomen gezond, doch het behoort ook elders te worden toegepast. Maar voordat ik dit punt verder ga uitwerken moge ik eerst met een enkel woord de aandacht vestigen op de beteekenis van aardolie in het algemeen en op die van de N.-I. aardolie in het bijzonder.

Het is U natuurlijk bekend, dat aardolie tijdens den wereldoorlog een uiterst belangrijke rol heeft gespeeld en alles wijst er op, dat in een toekomstig conflict de behoefte aan de verschillende derivaten van aardolie nog belangrijk grooter zal zijn. Want niet alleen is het benzineverbruik door de formidabele uitbreiding der vlieg- en transportdiensten bij de verschillende legers in aanzienlijke mate toegenomen, doch door de bijzondere groote voordeelen verbonden aan oliestoken boven het gebruik van steenkolen wordt ook bij de scheepvaart oliecombustie hoe langer hoe meer toegepast. Op de oorlogsbodems wordt zelfs vrijwel uitsluitend olie gestookt en ook bij de handelsschepen valt een sterke tendens waar te nemen om steenkool op den duur geheel door stookolie te vervangen. Bedroeg n.l. van de wereldhandelstonnage het percentage van de oliestokende schepen op 1 Juli 1914 nog maar

2.65 %, op 1 Juli 1929 was dit cijfer reeds gestegen tot 28.53 %.

Met deze gegevens voor oogen ligt de conclusie voor de hand, dat tijdens een Pacific conflict, ook al door den te verwachten langen duur daarvan, enorme olievoorraden noodig zullen zijn. En juist de omstandigheid, dat die benodigde voorraden in den Pacific alleen in Nederlandsch-Indië in voldoende hoeveelheid worden aangetroffen, zal ons noodzaken om ten aanzien van onze verschillende olie-terreinen bijzondere maatregelen te treffen.

Met een enkel woord moge ik eerst in het kort de olie-productie schetsen van de verschillende grootmachten rond de Stille Zuidzee, n.l. Amerika, Japan en Engeland.

De Vereenigde Staten staan aan het hoofd van de wereld-productie, want niet minder dan 62 % daarvan staat onder Amerikaansche contrôle, beter gezegd onder contrôle van machtige concerns als de Standard Oil Cy of New Jersey" en de „Standard Oil of Pensylvania" e.a., die weer onder de algemeene leiding staan van de „Board of Direction of the Standard Oil Cy". De door de „Standard" gecontroleerde olie wordt echter, behalve dan in Amerika zelf, ook nog gewonnen in Mexico, Venezuela en Columbia, alzoo olie-terreinen, welke op zeer groote afstanden zijn gelegen van het meergenoemd stormcentrum van een Pacific-conflict. Voor de Vereenigde Staten een kwalijke omstandigheid, want dat land heeft wel is waar met een jaarproductie van niet minder dan 142 millioen K.G. tons thans olie in overvloed, doch op het eigenlijke terrein van actie is deze materie niet beschikbaar.

In Japan is in 1888 de „Nippon Petroleum Cy" en in 1893 de „Hoden Petroleum Cy" opgericht. De voornaamste bronnen in Japan bevinden zich op Hokkaido, Niigate, Akita en Jamagata in de provincie Echigo van het hoofdeiland. Nieuwe bronnen zijn ontdekt te Shizuoka op Formosa en in het N. deel van Sachalin, doch de productie hiervan is evenals de productie van eerstgenoemde olie-terreinen van weinig belang. In de behoeften van het land kunnen de genoemde olievelden in elk geval in geen velden

of wegen voorzien en elk jaar worden, het is wonderlijk het te moeten zeggen, door de „Standard” groote olievoorraden in Japan ingevoerd. En hoe bescheiden de olieproductie in Japan zelf wel is, moge blijken uit de wellicht wel wat overdreven, doch overigens zeer teekenende uitslating van den Japanschen admiraal SATO, die berekende, dat een Japansch eskader ter sterkte van 8 slagschepen, 6 slagkruisers, mitsgaders het bijbehorend klein materieel in 4 dagen tijds alle stookolie zou verbruiken, welke Japan in een heel jaar produceert. Wèl heeft de „Japanese Kuhara Cy” nog olieconcessies in Sekuati en op de Kliasilanden in Britsch Noord Borneo, doch ook hier levert de exploitatie slechts matige resultaten op. 1) Zoodat al met al dus gezegd mag worden, dat Japan, met een jaarproductie van slechts weinig meer dan $\frac{1}{4}$ millioen K.G. tons olie er al bijzonder ongunstig voorstaat; althans veel ongunstiger dan Amerika, welk land de benoodigde stookolie in het ergste geval altijd nog wel met behulp van tankschepen naar de vlootbasis Pearl Harbour kan vervoeren, al zal dit alles door den grooten afstand enorm veel tijd, veel moeite en een groot aantal tankschepen kosten, voor de bescherming waarvan men bovendien heel wat zeeveerkrachten zal moeten afzonderen.

Engeland staat er, wat de olievoorziening betreft, van de drie genoemde grootmachten wel verreweg het beste voor. Niet ver van het terrein van actie verwijderd kan n.l. worden beschikt over de uitgestrekte olieterreinen van de „Anglo Persian” nabij Shustar, aan het topende van de Perzische Golf; een „all-round” Britsche maatschappij die thans concessiehouder is van een territoir van 500.000 vierkante mijlen, haar door de Perzische Regeering ter exploitatie afgestaan. Vermelding verdient dat, enkele jaren na de oprichting van de Anglo Persian in 1909, de toenmalige First Sea Lord Mr. WINSTON CHURCHILL, op

1) „Onze petroleumindustrie en de internationale positie van Nederlandsch-Indië” door Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUIJN Koloniale Studiën, 1924. Eerste Deel.

eigen gezag en dus buiten voorkennis van het Parlement voor 2.2 miljoen pond sterling gewone aandelen opkocht met het doel, daardoor de olievoorziening van de Britsché vloot in de Indische wateren voorgoed gewaarborgd te zien. Van deze transactie zal men thans stellig geen spijt hebben, want de jaarproductie van de Anglo Persian bedraagt niet minder dan 6 miljoen K.G. tons, waardoor de olievoorziening van het Britsche Rijk n.h.v. volkomen verzekerd zal zijn. En voor zoover toch nog een tekort mocht ontstaan kan altijd nog worden beschikt over de olievelden in Egypte, Britsch-Indië en Britsch-Borneo met een gezamenlijke jaarproductie van 2 miljoen K.G. tons en in de toekomst ook nog over de in Irak te winnen olie.

Uit het voorgaande valt ondubbelzinnig af te leiden, dat Engeland voor een eventueele oorlogvoering in het Verre Oosten gelukkig niet om N.-I. aardolie verlegen zit. Met de Vereenigde Staten en met Japan is zulks wèl het geval; met Amerika omdat N.-I. aardolie nu eenmaal dichter bij het stormcentrum is gelegen dan de N. of Z.-Amerikaansche en met Japan omdat de olieterreinen van dit land maar een bedroevende productie hebben. Japan schijnt in oorlogstijd zelfs bijna geheel op N.-I. aardolie te zijn aangewezen, en het lijkt mij daarom niet ondienstig, thans voor een oogenblik Uw aandacht te vragen voor de ligging en beteekenis van de verschillende olieproduceerende terreinen, welke in de Buitengewesten worden aangetroffen.

Van verreweg de grootste beteekenis voor de olieproductie in Nederlandsch-Indië is momenteel de O.-kust van Borneo, meer bepaaldelijk het gedeelte tusschen de Britsch-Nederlandsche grens in het Noorden en Balikpapan in het Zuiden, want van de gemiddelde jaarproductie van geheel N.-I. groot 5.2 miljoen K.G. tons zijn niet minder dan 2.8 miljoen K.G. tons van Borneo's Oostkust afkomstig. Nu geschiedt de exploitatie van oliebronnen op O.-Borneo niet over de geheele lengte van evengenoemd kustgebied overal even intensief. Van N. naar Z. zijn n.l. slechts drie markante oliecentra te onderscheiden, te weten Tarakan en omgeving, de terreinen nabij Sangkoelirang en het complex

Samarinda-Balikpapan. Van deze drie centra staat Tarakan met een jaarproductie van bijna 1.2 millioen K.G. tons verre bovenaan en de op dit eiland door de Bataafsche Petroleum Maatschappij (B. P. M.) gewonnen olie is vooral hierom van zoo groot belang, wijl zij van hoog s.g. is, nagenoeg geen lichtpetroleum bevat en direct als stookolie kan worden verhandeld. Tot het Tarakan-gebied zijn dan verder nog te rekenen de exploitaties van de Nederlandsche Koloniale Petroleum Maatschappij (N. K. P. M.) op enkele eilandjes W. van Tarakan gelegen en de exploitatie van de Nederlandsch-Indische Aardolie Maatschappij (N. I. A. M.) op het zich onmiddellijk N.-O. van Tarakan bevindend eilandje Boenjoe. Wat de genoemde maatschappijen zelve betreft moge ik dan nog in herinnering brengen, dat de B. P. M. een dochtermaatschappij is van de Koninklijke en bijgevolg dus zeer nauw verwant is aan de Hollandsch-Engelsche Koninklijke Shell, terwijl de N. K. P. M. als vertegenwoordiger optreedt van den grootsten tegenstander van evengenoemde Shell-groep, n.l. van de Amerikaanse „Standard Oil Cy”. De N. I. A. M. is een naamlooze vennootschap, opgericht bij de wet van 5 Juli 1921, waarin het Gouvernement overwegende zeggenschap heeft, wijl de Raad van Beheer bestaat uit 3 leden aan te wijzen door den Minister van Koloniën en 2 leden te benoemen door de B. P. M.

Meer naar het Zuiden zijn in de Onderafdeeling Oost Koetei de olievelden van Sangkoelirang gelegen en op deze voorshands nog weinig beteekenende terreinen vinden wij behalve de B. P. M. en de N. K. P. M. ook nog de „Gulf Oil Cy” in actie, een van de groote onafhankelijke Amerikaanse Maatschappijen en ten slotte nog de „Borneo Olie Maatschappij” (B. O. M.) waarvan de leiding in Japansche handen berust.

Het 3e oliengebied, n.l. Balikpapan met Samarinda, is uitsluitend in beheer van de B. P. M. en bestaat uit concessie-terreinen die nabij Balikpapan en onmiddellijk W. van de Mahakam-delta zijn gelegen. Het bij Balikpapan gelegen concessie-terrein. Mathilde heeft niet veel te beteekenen. Het

concessieterrein Sanga², onmiddellijk Z. van Samarinda, is echter van zeer groote waarde en volgt in belangrijkheid dadelijk op Tarakan. Van Sanga² uit gaat de olie in pijpleidingen voor verdere bewerking naar Balikpapan, waar een raffinaderij, een paraffine- en een smeeroliefabriek in bedrijf zijn. Ook de olie, door de B. P. M. gewonnen op haar concessieterrein in Oost Ceram waarvan de jaarproductie thans te stellen is op rond 45.000 K.G. tons, wordt van Boela-baai uit ter verdere bewerking naar Balikpapan verscheept.

En hiermede hopen wij dan op de groote betekenis van Borneo's Oostkust genoegzaam de aandacht te hebben gevestigd en het zal U wel niet zijn ontgaan dat de drie grootmachten van den Pacific, te weten Engeland, Japan en Amerika in bonte rij naast en door elkaar een groot aantal concessieterreinen exploiteeren, waarin aan buitenslandsch kapitaal bedragen geïnvesteerd moeten zijn, welke op geen millioenen na zijn te benaderen.

Wanneer men dan verder nog in het oog houdt, dat de olieproductie op Borneo's Oostkust ten bedrage van bijna 3 millioen K.G. tons per jaar zich tot nog toe voortdurend in een stijgende lijn heeft bewogen; dat in den laatsten tijd uit vrees voor overproductie de exploitatie zelfs kunstmatig gedrukt moest worden;- dat bovendien reeds vast schijnt te staan dat zich in het tusschen Tarakan en Sangkoelirang gelegen landschap Boeloengan nog enorme olielagen uitstrekken die slechts op aanboren wachten en waardoor voor de toekomst met zekerheid nog een veel grooter productiecijfer zal zijn te verwachten; dat ten slotte de zeer blootgestelde geografische ligging van de besproken olieterreinen op de uiterste grenzen van ons gebied en in de onmiddellijke nabijheid van het vermoedelijk operatieterrein voor een ongestoord bezit van die olievelden maar schamele waarborgen biedt, dan zal moeten worden erkend, dat het wel zeer zorgeloos, ja zelfs onverantwoordelijk zou zijn om dat millioenenland op den duur zonder behoorlijke bescherming te laten. Onverantwoordelijk ook hierom, Mijn-

heer de Voorzitter, omdat wij dan toch willens en wetens van dat gebied een arena zouden maken, waarin belligerenten zich straks zullen gaan meten om den integralen prijs van de, voor de verdere oorlogvoering in den Pacific zoo onontbeerlijke olieproducten.

Doch ook voor een ander oliegebied van groote betekenis kom ik nog Uw aandacht vragen en wel voor de in exploitatie zijnde olieconcessies in Palembang en Djambi. Ook hier heeft zich in de laatste jaren een enorm oliebedrijf ontwikkeld, hoewel de productie, ten bedrage van rond 1.3 millioen K.G. tons voor Palembang en Djambi samen, momenteel nog bij die van Borneo's Oostkust ten achter staat. De omvang van deze bedrijven zal misschien méér tót U spreken als ik U mededeel, dat tot ultimo 1928 aan de Koninklijke en aan de Koloniale in Palembang in totaal 35 concessie-terreinen waren uitgegeven met een gezamenlijke oppervlakte van 126.661 H.A., terwijl de N. I. A. M., bij welke maatschappij zoowel de Staat als de Bataafsche aandeelhouder zijn, de grootste concessie verwierf ooit in N. I. uitgegeven, n.l. geheel oliehoudend Djambi ter grootte van 1.700.000 H.A.

In Palembang zijn bij de Koninklijke, behalve dan de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van Petroleumbronnen in N. I. en de Bataafsche, verder nog aangesloten de „Exploitatie Maatschappij Nederland” en de „Petroleum Maatschappij Moesi Ilir”, waarvan de voornaamste boorputten zijn gelegen in de onmiddellijke omgeving van Mocara Enim, in het complex Kloeang-Pangadang-Djernih en in het terreingedeelte Grissik-Berau-Sumpal. De op genoemde boorterreinen gewonnen olie wordt voor de verdere bewerking langs verschillende, in totaal 1500 K.M. lange pijpleidingen door 19 pompstations naar de nabij de hoofdplaats Palembang gelegen raffinerij Pladjoe vervoerd, waar de B. P. M. enorme installaties heeft opgezet voor verwerking en opslag van olie.

Wat de Amerikaanse concessies betreft, die onder de vlag van de N. K. P. M. in Palembang werkzaam zijn, zij

aangeteekend, dat de ruwe olie van deze maatschappij van de boorterreinen nabij Talang Akar en Pendoppo door het zich aldaar bevindend pompstation en het tusschen-station op Djamboe langs een 127 K.M. lange pijpleiding naar de even benedenstreams en tegenover Pladjoe gelegen raffinaderij Soengei Gerong wordt gepompt. En wat ten slotte de in Djambi werkende N. I. A. M. aangaat, kan worden vermeld, dat door de zorg van de Bataafsche, welke maatschappij in Djambi met de eigenlijke exploitatie is belast, de uit de boorputten Badjoebang en Betoeng gewonnen olie door pijpleidingen, welke zijn aangesloten aan het bestaande afvoernet van de B. P. M. in het Palembangsche, mede naar Pladjoe wordt weggepompt om aldaar verwerkt te kunnen worden.

Evenals op de O. kust van Borneo heeft ook in Palembang en Djambi de olieproductie bij lange na nog niet het toppunt bereikt. Want al is de oliewinning in Palembang reeds vrij intensief te noemen, in Djambi staat dit bedrijf nog maar slechts in een begin van uitvoering en de aldaar geconstateerde, schier onmetelijke rijkdom aan olie, doet mede verwachten, dat in de naaste toekomst de raffinaderijen van de „Koninklijke-Shell” en van de „Standard Oil” te Pladjoe en Soengei Gerong tot grootsche bedrijven zullen uitgroeien. Bedrijven, die evenzeer om een behoorlijke bescherming zullen vragen, al kan hier met meer bescheiden weermiddelen worden volstaan wegens de minder blootgestelde ligging, omdat de genoemde raffinaderijen ter hoofdplaats Palembang altijd nog ongeveer 90 K.M. stroomopwaarts van de Moesi, en niet onmiddellijk aan zee gelegen zijn. Dat hierdoor de verdediging van Pladjoe en Soengei Gerong een heel wat eenvoudiger zaak zal zijn dan die van Tarakan en Balikpapan behoeft natuurlijk geen verdere toelichting.

Nog een laatste olielvindplaats valt in de gewesten buiten Java aan te wijzen en wel het concessie terrein van de N. I. A. M. nabij de Aroebaai in het N. van het Gouvernement van Sumatra's Oostkust gelegen. De op de boorterreinen

gewonnen ruwe olie wordt van Pangkalan Soesoe opgepompt naar Pangkalan Brandan en op laatstgenoemde plaats verwerkt tot stookolie, benzine en kerosine, waarna deze producten voor verderen afscheep weer naar Pangkalan Soesoe worden afgevoerd. Heel belangrijk is de productie van dit terrein overigens niet, al zal ook aan dit punt bij onze neutraliteitshandhaving de noodige aandacht zijn te schenken.

Tot zoover dan de olievindplaatsen. En ik moge thans nog met een enkel woord mededeelen, dat er behalve de genoemde olievindplaatsen nog twee zeer belangrijke oliestapelplaatsen in onze buitengewesten gelegen zijn, n.l. de oliestapelplaats op het eilandje Poelau Sambo en die te Tandjong Oeban op de W. kust van het eiland Bintan, welke beide punten door de onmiddellijke nabijheid van Singapore van meer dan gewone beteekenis zijn. Al de niet dadelijk in de oliehavens verhandelde olie van de Koninklijke-Shell groep en van de te Soengei Gerong aanwezige olie van de Standard Oil worden, in afwachting van verderen afscheep, onderscheidenlijk op Sambo en Tg. Oeban opgeslagen, zoodat wij, evenals in Palembang en Djambi, ook hier in den Riouwarchipel Engelsch en Amerikaansch kapitaal in aanzienlijke hoeveelheden aanwezig zien.

Mijne Heeren, ik vlei mij met de hoop, dat bij de bespreking van de verschillende olieterreinen naar voren is gekomen, welk een internationaal aspect die verschillende gebieden wel vertoonen. Doch dit is lang niet alleen met de olieterreinen het geval. Zoo geeft het Gouvernement van Sumatra's Oostkust een niet minder internationaal beeld te zien en ditmaal niet vanwege de olie, doch door de groot landbouwbedrijven die in dit gewest op uitgebreide schaal worden aangetroffen. Volgens de laatst gepubliceerde cijfers, opgenomen in het orgaan der Delische assistenten „De Planter”, waren in de cultures ter Oostkust van Sumatra op 31 December 1930 werkzaam 188 Hollandsehe administrateurs tegen 145 buitenlandsche en 1085 Hollandsehe assistenten tegen 474 buitenlandsche. De hier in de

verschillende cultures als tabak, thee, rubber en oliepalmen geïnvesteerde kapitalen wijzen een totaalcijfer uit van 438.722.000 gulden, waarvan slechts f 242.056.000 zijnde iets meer dan de helft van Nederlandsche origine is. Voor de rest zijn f 80.338.000 van Britschen, f 40.750.000 van Amerikaanschen, f 48.368.000 van Fransch-Belgischen en f 27.210.000 van Japanschen en anderen oorsprong.

Ik geloof, dat deze cijfers, ontleend aan Regeeringsgegevens van 1926, duidelijke taal spreken en de omstandigheid, dat ook hier weer de drie Grootmachten van den Pacific stevig vertegenwoordigd zijn, is even groote reden om bij onze neutraliteitshandhaving ook aan dit gebied de noodige aandacht te schenken. En meer nog dan met S. O. K. is zulks met den Riouw-archipel het geval.

Had een grondige studie omtrent de geografische, politieke en militair-maritieme beteekenis van den Riouw-archipel mij, in verband met den grootsehen uitbouw van het vlootsteunpunt Singapore, reeds tot ernstig nadenken gestemd, door een persoonlijk onderhoud, dat ik nog in den aanvang van dit jaar mocht hebben met den voormaligen Commandant van Riouw, den oud-Staffofficier, thans Majoor der infanterie G. D. E. J. Horz, die in den Riouw-archipel zoo bijzonder voortreffelijk werk heeft verricht, zijn mij toch werkelijk de schellen van de oogen gevallen. Door dat onderhoud ben ik thans in staat U mee te deelen, dat hier niet minder dan 62.842 bouws of bijna 44.000 H.A. in concessie zijn uitgegeven en hoewel de Riouw-archipel, zooals de Maleier zegt, evenveel eilanden telt als er peperkorrels in een gantang gaan, — deze archipel bestaat n.l. uit meer dan 1000 eilanden — doet zich de merkwaardige omstandigheid voor, dat al die concessies juist zijn gelegen op de eilanden van de Bintan-, Batam- en Koendoergroep, alzo recht tegenover Singapore. Hiervan is 57 % in Britsche, 15 % in Japansche, 21.5 % in Belgische, 4 % in Fransche, 2 % in Chineesche en slechts $\frac{1}{2}$ % in Nederlandsche handen, terwijl door de aanwezigheid van het uitgebreide, nieuw opgerichte Amerikaanse olietankpark van de N. K. P. M., waarover ik U zoo juist gespro-

ken heb, ook op Riouw het internationaal gezelschap weer geheel en al compleet is.

Of het nu opzet of toeval is, dat de tankinstallaties van de Shellgroep te Poelau Sambo wèl en van de Amerikaanse Standard Oil niet onder de contrôle van de Britsche vuurmonden van Singapore zijn gelegen; of bepaalde concessieerreinen nu al of niet zijn aangevraagd met het bloote oogmerk van grondspeculatie in verband met de geografisch gunstige ligging; of het al of niet aan toeval moet worden toegeschreven, dat de twee groote zeewegen door den Riouw-archipel, n.l. Straat Riouw en Straat Doerian, alsmede de transversale verbinding Straat Boelan maritiem strategisch gesproken van zekere concessieerreinen af volkomen beheerscht kunnen worden; of het nu wel voor ons zoo gunstig mag worden genoemd, dat onze hoofdbestuurvestiging te Tandjong Pinang door vreemde concessies is geblokkeerd; of tal van concessieerreinen niet de kennelijke bestemming hebben om in een eventueel Pacific-conflict als asyl te dienen voor de in de Straits aanwezige bevolking van vreemden oorsprong, die daar bij duizenden te tellen is; of ten slotte de concessiepolitiek van vroegere regeeringen in den Riouw-archipel bij nadere overdenking wel juist genoemd mag worden; ziehier enkele vragen, Mijnheer de Voorzitter, die ik ditmaal alleen zal stellen, zonder ze te beantwoorden. Dat beteekent natuurlijk niet, dat ik over dit alles niet rijpelijk heb nagedacht. Die studie heeft me zelfs met bezorgdheid vervuld en wie over deze zaken nog eens de gedachten wil laten gaan, zal daarbij moeten bedenken, dat deze Riouwsehe concessies, waarop vrijwel uitsluitend rubber en klapper worden geplant, cultureel van nul en geener waarde zijn en absoluut geen toekomst hebben, omdat juist de gronden in de onmiddellijke omgeving van Singapore erbarmelijk slecht zijn. Men kan dit naslaan in het Jaarverslag van den Topografischen Dienst 1919 deel II blz. 147 e. v., waarin wordt vermeld, dat de hevea-rubber er hier twee maal zoo lang over doet als op Java, alvorens tapbaar te zijn, terwijl klapperboomen van 10 jaar oud

het slechts brengen tot een stam van 1 à 1½ M. hoogte met een kruin, die, hoewel volop in blad, geen vruchten draagt. Als men bij dit alles dan verder nog in aanmerking neemt, dat de meer Z. gelegen, niet geconcessioneerde eilanden zich heel wat beter voor de cultures leenen, dan zal moeten worden toegegeven, dat er bij de beantwoording van de zoo juist opgeworpen vragen met den besten wil voor een meer optimistischen kijk hoegenaamd geen plaats is.

En hiermede kunnen wij dan het overzicht over de verschillende olieterreinen en andere centra van internationale beteekenis gevoegelijk beëindigen en blijft alleen nog de vraag ter beantwoording over, of aan deze gebieden wel die aandacht wordt geschonken welke zij verdienen.

Ik geloof niet dat de Marine die, zooals ik U meedeelde, met de neutraliteitshandhaving in de buitengewesten is belast, voldoende contrôle kan uitoefenen op al hetgeen er *te land* op voornoemde terreinen gebeuren kan. Als b.v. op dié buitenlandsche concessies ter O. kust van Sumatra, welke aan of nabij de mondingen der groote rivieren zijn gelegen, verborgen opslagplaatsen worden ingericht van munitie, levensmiddelen en vitale machinedeelen voor duikboten die in Straat Malaka kruisen; als op andere concessies landingsgelegenheden voor land- of watervliegtuigen worden ingericht; als draadlooze installaties worden opgezet als kernpunten van een door buitenlanders georganiseerden berichdienst; als buitenlandsche concessionarissen met hun ondergeschikt personeel op ons grondgebied handgemeen raken, dan wil het mij toch voorkomen, dat aan dit alles eerder door onze landmacht dan door onze marine-landingsdivisiën een eind kan worden gemaakt; want hiervoor is toch in de eerste plaats een groote plaatselijke terreinkennis noodig die de marine onmogelijk hebben kan, terwijl ons marine-materieel bovendien voor veel belangrijker opdrachten bestemd moet blijven; opdrachten, waarover ik mij hier niet kan uitlaten. Op de genoemde concessie-terreinen zal de noodzakelijke contrôle, ook over de van den overwal vluchtende vreemdelingen en over de reeds in vreedstijd in werking zijnde draadlooze stations van buitenlandsche maat-

schappijen, door de landmacht moeten geschieden en wij zullen thans nagaan, of dat met de op die punten beschikbare middelen wel mogelijk is.

Ter Oostkust van Borneo bevindt zich te Tarakan een bezetting van 7 brigades infanterie of rond 130 man en te Balikpapan en Samarinda samen een bezetting van 9 brigades infanterie of rond 170 man. Het reusachtige gebied van Palembang en Djambi telt in totaal slechts 38 brigades infanterie of rond 720 man, terwijl het Gewest Sumatra's Oostkust in totaal slechts 4 brigades of 75 man telt. En ten besluite bedraagt de totale sterkte van de garnizoenscompagnie van Riouw slechts 7 brigades, waarvan er drie op de eilanden en vier in het gebied van Indragiri op den vasten wal van Sumatra zijn gelegerd, in totaal slechts 130 man.

Mijne Heeren, ik geloof niet dat ik te veel heb gezegd, toen ik in het begin van mijn voordracht gewag maakte van de uiterst minimale legerbezetting van onze buitengewesten. Die troepensterkte is, zooals reeds gezegd, zelfs zóó gering, dat de handhaving van orde en rust aldaar nog maar juist mogelijk is en het spreekt daarom van zelf, dat op het gebruik van die troepen voor defensie-doeleinden in het geheel niet te rekenen valt. En toch zullen wij hier de 2e legertaak, de veiligstelling tegen buitenlandsche agressie, onder geen voorwaarde mogen verwaarloozen. Daarvoor zijn de aangewezen gebieden werkelijk van te groote beteekenis en in dit verband wijs ik in de eerste plaats op het N. gedeelte van den Riouw-archipel, dat eilandengebied, dat geografisch gesproken feitelijk tot de plaatselijke verdediging van de Engelsche vlootbasis Singapore behoort en dat slechts een bezetting heeft van in totaal 60 man garnizoens-infanterie. Als werkelijk Engeland zich te kwader ure genoodzaakt mocht zien zich in den strijd in het Verre Oosten te mengen, dan kunnen wij er ons van overtuigd houden, dat ons van die zijde al zeer spoedig de mededeeling zal bereiken, dat met een bezetting van 60 man te Tg. Pinang geen genoegen wordt genomen

en dat zulks spoedig veranderen moet, omdat anders door de Engelschen zelf op onze Riouwsche eilanden die maatregelen zullen worden genomen, die het Britsche rijk voor de plaatselijke verdediging van zijn vlootbasis noodig acht.

Mijnheer de Voorzitter, op grond van de zoo juist genoemde, minimale militaire bezettingen van de beschreven, zoo uiterst belangrijke gebiedsdeelen, kan mijn conclusie geen andere zijn, dan dat ook onze neutraliteitshandhaving in de buitengewesten niet genoegzaam verzekerd is.

Is in dezen toestand verandering te brengen, zonder dat er nu dadelijk kapitalen mede gemoeid zullen zijn? Ik zou hierop willen antwoorden dat dit niet alleen zonder hooge kosten mogelijk is, doch dat deze verandering een eisch is van absolute urgentie en wel hierom, wijl met het gering aantal officieren dat thans bij de voornoemde bezettingen is ingedeeld, nog niet eens van een behoorlijke „voorbereiding” van onze neutraliteitshandhaving sprake kan zijn. Met 1 kapitein en 2 luitenants in het Gewest S. O. K. en met 1 kapitein en 1 luitenant op de Riouwsche eilanden, om 2 markante voorbeelden te noemen, is die voorbereiding immers een volslagen onmogelijkheid.

En thans mijne voorstellen ter zake.

Aan een behoorlijke bezetting van Tarakan en Balikpapan valt op den duur niet te ontkomen en daar zullen in de naaste toekomst de bezettingstroepen moeten worden gelegerd, door de Regeering reeds vastgesteld op ongeveer 1 bataljon infanterie en 1 groep stelling-artillerie op elke plaats. De omstandigheid, dat deze sterkte steunt op plaatselijke verkenningen door militaire deskundigen, brengt mij er toe, haar ook gereede als juist te aanvaarden. Die bezetting kost echter 2 millioen gulden 's jaars en zal onder geen beding van het toch al reeds zwakke Java-leger mogen worden afgenomen, zooals men thans voornemens is te doen, doch moet boven de huidige sterkte van het leger worden gebracht. Van heel Borneo zou ik dan verder om voor de hand liggende redenen één territoriaal commando willen maken onder een kolonel, waaraan toegevoegd 2 hoofdoffi-

cieren als commandanten onderscheidenlijk van de Westeren van de Zuider en Ooster afdeeling.

De andere besproken gebieden, voor zoover deze in het W. van onzen Indischen Archipel zijn gelegen, zou ik eveneens tot één territoriaal C^o willen samenvoegen. Bij dit C^o zullen dus in de 1e plaats moeten worden ondergebracht het Gewest Riouw en het Gouvernement S. O. K., grenzende aan de belangrijke hoofdverbindingswegen Straat Singapore en Straat Malaka, terwijl verder ook heel Z. Sumatra, uiteraard met inbegrip van Palembang en Djambi, bij dit territoriaal C^o zal moeten worden aangetrokken. Lag het aanvankelijk in mijn voornemen, om hierbij ook Atjeh en Onderhoorigheden alsmede het Gewest S. W. K. op te nemen, het feit dat men in Atjeh nog steeds op 't onverwachts voor verrassingen staat en de omstandigheid, dat de min gunstige gemoedsgesteldheid van de bevolking van S. W. K. wederom tijdens de communistische onlusten in 1926 zoo overtuigend aan den dag is getreden, doet mij bij nadere overdenking van dit voornemen afzien.

Misschien zal men mij nog tegemoet willen voeren, dat het geheel onnoodig is om S. O. K., als zijnde W. van Singapore gelegen, in het aangewezen rayon te betrekken. Ik zou daar bij voorbaat dit op willen antwoorden, Mijnheer de Voorzitter, dat ik dit aan Straat Malaka grenzende gebied van buitengewoon groote beteekenis acht, omdat al het op de Engelsche vlootbasis benoedigde, toch zeker te Singapore niet uit den grond kan worden getooverd, maar moet worden aangevoerd uit het moederland en uit de Perzische Golf voor wat de olie betreft.

Aan het hoofd van onderwerpelijk territoriaal C^o, dat ik den naam van „Territoriaal C^o Riouw” zou willen geven, zal mede een kolonel moeten staan en voor deze autoriteit behoort, evenals voor den territorialen Commandant van Borneo, te gelden, dat dit iemand zijn moet van erkende bekwaamheden, hetgeen in verband met de buitengewoon omvangrijke en niet het minst delicate taak, die hier voor dien gezaghebbende in verband met de nabijheid van de

vlootbasis Singapore is weggelegd, eenvoudig onvoorwaardelijke eisch is. En dat deze autoriteit over even bekwame hoofdofficieren zal moeten beschikken in de Gewesten S. O. K., Riouw en Zuid-Sumatra, met als standplaatsen Medan, Tg. Pinang en Palembang, die hem in zijn veelomvattende voorbereidingen behulpzaam moeten zijn, spreekt wel van zelf; terwijl naar mijn oordeel in den Staf van dit belangrijke territoriale C^o ook een officier van den marinestaf niet mag ontbreken, omdat een behoorlijke samenwerking van land- en zeemacht in dit maritiem zoo uiterst gewichtige gebied toch zeker van het hoogste belang mag worden geacht.

Onder die voorbereidende werkzaamheden zijn te rekenen: een grondige terreinverkenning in de genoemde gewesten, meer bepaaldelijk van de verschillende buitenlandse concessies, welke nauwkeurig in kaart behooren te worden gebracht met vermelding van alle plaatselijke bijzonderheden; het ontwerpen van een controle dienst op die concessies in oorlogstijd; het opsporen van punten welke uit een militair-maritiem oogpunt van beteekenis zijn en het voor die punten opstellen van memories van verdediging, waarbij vooral aan het tijdelijk onbruikbaar maken van de genoemde olie-installaties de noodige aandacht zal zijn te schenken; het ontwerpen van een kustwacht met een daarbij aansluitenden kustbewakingsdienst; de regeling van de voedselvoorziening binnen het territoriaal commando in oorlogstijd, wat op zich zelf al heel wat hoofdbrekens zal kosten, want de eilandenwereld van Riouw b.v. heeft zich wat de voedselvoorziening betreft geheel op Singapore georiënteerd; de voorbereidingen voor interneering van overwalsche vreemdelingen, die stellig in grooten getale uit de Straits naar ons grondgebied zullen overgaan; het ontwerpen van een snelwerkenden berichtendienst, waarbij de medewerking van het B.B. onontbeerlijk is; de voorbereidingen voor den overgang tot den staat van beleg, want het spreekt wel vanzelf dat het onderwerpelijk Commando een van de eerste gebieden zal zijn

waar die toestand zal moeten worden afgekondigd en tenslotte nog de juiste coördinatie van de op Sumatra aan militie en landstorm beschikbare krachten.

Dat al deze voorbereidingen ten eenenmale onmogelijk zijn met de thans aldaar aanwezige leger troepen, zal zelfs een leek niet ontgaan. Zal dit in Palembang en Djambi wellicht juist nog doenlijk zijn, omdat ter hoofdplaats Palembang altijd een ongeveer compagnie sterke afdeeling wordt achtergehouden, die men hiervoor zou kunnen bestemmen, te Riouw en ter S.O.K. zal aan die noodzakelijke voorbereidingen absoluut niets gedaan kunnen worden, als de tegenwoordige toestand bestendig blijft. Om in deze gewesten onze neutraliteitshandhaving naar eisch te kunnen *voorbereiden* acht ik het onvoorwaardelijk noodig, dat zoowel ter S. O. K. als op Riouw de tegenwoordige bezetting wordt uitgebreid tot een garnizoensbataljon van minstens 2, liefst 3 compagniën, ook al omdat wij hier te doen hebben met twee gebieden gelegen onder den Engelschen overwal, vanwaar zeker niet de beste elementen maar al te zeer tot uitwijken naar ons grondgebied geneigd zijn. Als ik U meedeel, dat zich op Sumatra, ongeacht landstormers, een 2000 man dienstplichtigen bevinden waarvoor, als het goed is, te Medan met zijn heterogene bevolking de noodige wapens zijn opgelegd en dat voor de bewaking hiervan in het heele gewest S. O. K. slechts 75 man beschikbaar zijn, dan is uitbreiding van de militaire macht in dit gewest reeds hierom urgent, wijl wij anders gevaar loopen ook in Nederlandsch-Indië een herhaling van het beschamende gebeuren te Curaçao te zien. En dat ook de Riouw-archipel, als natuurlijke invalspoort in N.-I., zijn eigenaardige gevaren meebrengt, is onlangs nog bewezen door de uitzetting van een 180-tal Hylam-Chineezers, die op hun propagandatocht ter prediking van het communisme nog juist bijtijds zijn gearresteerd en uit N.-I. verwijderd.

Ten aanzien van de op Sumatra aanwezige dienstplichtigen zou ik dan nog willen aanteekenen, dat die 2000 man

niet alleen moeten worden gebezigd om de getroffen voorbereidingen in vreedestijd uitsluitend op het eiland Sumatra in de daad om te zetten, doch deels ook naar Riouw zullen moeten overgaan, omdat in dit gewest bijna geen dienstplichtigen worden aangetroffen. En verder, dat men n.m.m. goed zal doen voortaan ongeveer $\frac{1}{4}$ deel van het op Sumatra aanwezige militie-contingent in te deelen bij de artillerie, voor welk doel een eenvoudig opleidingscentrum te Medan zal zijn op te richten, ten einde te kunnen voorzien in de bezetting van enkele noodzakelijke batterijen, die b.v. te Sabang, Aroebaai, Palembang en in den Riouw-archipel met het bewaken van de aldaar door de marine te leggen mijnversperringen kunnen worden belast. Voor dit doel behoeven geen vuurmonden te worden aangeschaft want in onze arsenalen is nog geschut genoeg beschikbaar dat, hoewel verouderd, voor dit doel nog zeer wel bruikbaar is.

Aan de instelling van een Territoriaal Commando Riouw is nog een belangrijk voordeel verbonden, Mijnheer de Voorzitter. Indien thans voor de daarbij ondergebrachte gebieden de staat van beleg moet worden afgekondigd, zouden wij komen tot alleszins scheeve verhoudingen. Zoo zou o.a. de Resident van Riouw onder de bevelen komen van een kapitein en een hooge autoriteit als de Gouverneur van S. O. K. onder den hoofdofficier, Commandant van het 1e Garnizoens-bataljon van Atjeh. Dat zijn dwaze verhoudingen, *Mijne Heeren*, die door mijn voorstel geheel worden ondervangen.

Dit voor wat de belangrijke gebieden in het W. van onzen Archipel betreft. In het Oosten daarvan hebben wij dan nog het kleine oliestation Boela-baai, dat in oorlogstijd niet zonder bescherming mag worden gelaten. Doch voor de beveiliging van dit voorshands nog vrij onbelangrijke punt zal n.m.m. voorloopig kunnen worden volstaan met de middelen, die den G.M.C. van de Molukken ten dienste staan.

En hiermede hebben wij dan onze taak volbracht, *Mijnheer de Voorzitter!* Zoowel op Java als in de B. G. is dus

onze neutraliteitshandhaving niet voldoende verzekerd. En dat is hierom zoozeer te bejammeren, omdat er ten slotte niet eens veel ontbreekt aan onze huidige oorlogsbegrooting ad f 72 millioen, n.l. slechts 4 millioen gulden, waarvan 2 millioen voor de verdediging van T. en B., $\frac{1}{2}$ millioen voor de niet minder noodzakelijke uitbreiding van het leger op Riouw en ter Oostkust van Sumatra en ongeveer $1\frac{1}{2}$ millioen voor enkele noodzakelijke verbeteringen van onze beide Java-divisies. Met een oorlogsbegrooting van 76 millioen gulden is al het voor onze neutraliteitshandhaving wenschelijke bereikbaar te achten en zouden wij met vertrouwen de gebeurtenissen in het Verre Oosten kunnen afwachten.

Wanneer men mij zou willen tegenwerpen, dat aan die, zij het ook geringe verhooging der oorlogsbegrooting niet gedacht kan worden en in deze zorgelijke tijden eerder van bezuiniging sprake behoort te zijn, dan is hierop mijn antwoord, dat dan voor evenvermelde doeleinden betere tijden moeten worden afgewacht en dat overigens het bedrag der tegenwoordige begrooting reeds zóó pijnlijk nauwkeurig is afgestemd, dat door elke bezuiniging, die men thans nog zou willen aanbrengen, niet alleen onze geheele neutraliteitshandhaving illusoir wordt, doch zelfs orde en rust in gevaar worden gebracht.

Dat desondanks de Regeering, door de reeds besproken reorganisatie van het Java-leger al vast 2 millioen op onze oorlogsbegrooting wil bezuinigen, heb ik reeds uiteengezet. Ik heb echter nog niet vermeld, dat de Regeering nog veel en veel verder wil gaan en volgens de laatste berichten het daarheen wil leiden, dat in 1934 de oorlogsbegrooting tot 60 millioen zal zijn teruggebracht; wat een vermindering beteekent van niet minder dan 12 millioen gulden, alzoo juist het bedrag, dat ingevolge een destijds in den Volksraad afgelegde verklaring tot nog toe werd aangewend, om ons leger, dat in de 1e plaats voor de handhaving van orde en rust is bestemd, tevens geschikt te maken voor het afweren van buitenlandsche agressie. Mochten deze plannen dus werkelijkheid worden, dan zal

tevens moeten worden aanvaard, dat voortaan van onze 2e legertaak, n.l. onze neutraliteitshandhaving volledig wordt afgezien en dat wij dan in een Pacific-conflict zullen moeten goedvinden, dat anderen in ons gebied naar goeddunken zullen handelen. Want een zuiver politieleger, onvoldoende uitgerust als dit is, mag op moreele gronden niet voor een modern georganiseerden vijand worden gebracht.

Ik moge thans eindigen, Mijnheer de Voorzitter! Wat blijft er nu nog over van de zoo warm gekoesterde illusie, dat in het licht van de bestaande tractaten conflicten voortaan zullen zijn uitgesloten, als wij aan den anderen kant moeten ontwaren, dat de grootmachten in hunne formidabele bewapeningen blijkbaar meer vertrouwen hebben dan in loffelrijke verdragen; wat bijgevolg van den ijdelwaan, dat het begrip neutraliteitshandhaving volledig uit den tijd zoude zijn; wat van de losweg opgeworpen suggestie, dat het leger in N.-I., met volkomen miskennis van de taak welke dit leger gedurende een Pacific-conflict zal hebben te vervullen, zich uitsluitend op de handhaving van orde en rust heeft in te stellen? En wat blijft er ten slotte voor ons nog te ontwapenen over, waar ons leger reeds tamelijk wel ontwapend is? Het zal zaak zijn om aanstonds te Genève onze kaarten vooral open en bloot op tafel te leggen en dan niet te volstaan met een dorre en droge opsomming van onze sterkten van leger en vloot, Mijnheer de Voorzitter, doch hierbij tevens scherp licht te doen vallen op de enorme uitgestrektheid van onzen Indischen Archipel met zijn 60 millioen zielen die in het gaheel gehouden moeten worden; op de groote economische en militair-maritieme beteekenis van dat gebied; op de zeer blootgestelde ligging daarvan en mitsdien op de naastliggende gevaren, waaraan dit deel van het Koninkrijk der Nederlanden in het Verre Oosten bloot zal kunnen staan. Ik durf dan te voorspellen, Mijne Heeren, dat de hooge instanties, die over deze sterkten zullen hebben te oordeelen, zich bij het vernemen van dit alles de oogen zullen uitwrijven en zich met verwondering zullen afvragen, hoe

ter wereld men het ooit heeft aangedurfd met zóó bescheiden weermiddelen te land en ter zee over de in- en uitwendige veiligheid van zoo'n enorm gebied te waken.

Sterk in de overtuiging dat het mogelijk zijn nut kan hebben, juist nu op dit alles nog eens de aandacht te hebben gevestigd; sterk in het vertrouwen dat door U, Mijne Heeren, met de hoofdlijnen van mijn betoog zal kunnen worden ingestemd; sterk ook in het geloof dat het Nederlandsche Volk, dat van zijn nuchteren kijk als regel zoo goed weet te getuigen, tot het inzicht zal komen, dat men met het onttakelen van onze toch al reeds minimale weermacht in onze overzeesche gebiedsdeelen voorzichtig moet zijn, zoolang de grootmachten, die den gang van het wereldrythme bepalen, daarin niet onvoorwaardelijk voorgaan, zou ik mijn voordracht willen besluiten met de uitdrukkelijke verzekering, dat ik de belangstelling, die ik hedenavond heb mogen ondervinden op bijzonder hoogen prijs heb gesteld, een belangstelling, waarvoor ik U gaarne dank zou willen weten. Ik heb gezegd, Mijnheer de Voorzitter.

PUNTEN VAN BEHANDELING.

1. Zoolang tal van Pacific-problemen nog om een oplossing vragen en de verschillende grootmachten rond de Stille Zuidzee nog niet gekomen zijn tot een aanzienlijk verminderde bewapening, zal met een conflict in het Verre Oosten nog ernstig rekening zijn te houden.

2. Zoolang zal ook het zich instellen op een strikte neutraliteitshandhaving voor Nederlandsch-Indië een zaak blijven van dwingende urgentie.

3. De in 1927 voor N.-I. vastgestelde defensiegrondslagen en de sedert nog door de Regeering aangegeven richtlijnen geven voor een behoorlijke neutraliteitshandhaving op Java geen voldoende waarborgen.

4. Ook onze neutraliteits-handhaving in de gewesten buiten Java is niet genoegzaam verzekerd, wijl aan de aldaar gelegen olieterreinen en aan de andere centra van internationale beteekenis niet die aandacht wordt geschon-

ken, welke deze belangrijke objecten onvoorwaardelijk verdienen.

5. Onder deze omstandigheden wordt door de voorgenomen bezuiniging op de weermacht van niet minder dan 12 millioen gulden onze neutraliteitshandhaving in Nederlandsch-Indië volkomen illusoir.

DEFENSIEGRONDSLAGEN VOOR N.-I.

1. Doel van de weermacht in Nederlandsch-Indië is:

a. de handhaving van het Nederlandsche gezag in den Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen; verzekering van rust en orde;

b. vervulling van den militairen plicht als lid van de Volkengemeenschap tegenover andere volken.

2. De taak, bedoeld sub 1*a* moet in hoofdzaak door het Leger worden vervuld, dat daartoe berekend en uitgerust moet zijn. Voor zoover de Vloot aan de vervulling van deze taak deelneemt, geschiedt dit met de middelen, die beschikbaar zijn voor het doel bedoeld sub 1*b*.

3. De taak omschreven sub 1*b* beperkt zich — afgezien van de deelneming met beschikbare middelen aan een gemeenschappelijke actie met anderen — tot handhaving van een strikte neutraliteit in conflicten tussehen andere mogendheden.

Onverminderd de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal, om bij het uitbreken van internationale conflicten naar eisch van de dan bestaande omstandigheden over land- en zeemacht te beschikken, wordt voor vaststelling van organisatie en uitrusting van de weermacht er van uitgegaan, dat de neutraliteitshandhaving op Java wordt vervuld door het leger met steun van de vloot; in de gewesten buiten Java door de vloot, die daarbij op bijzonder kwetsbare punten door het leger wordt gesteund.

4. De mate, waarin de sub 1*b* bedoelde, en onder 3 nader omschreven taak kan worden vervuld, wordt nauw bepaald door onze financieele en personeele krachten.

Het totaal voor land- en zeemacht per jaar te besteden

bedrag kan een bepaalde fractie van de gewone jaarlijkse inkomsten niet te boven gaan. In het algemeen zal het cijfer, dat het bedrag dier fractie over de laatste jaren voorstelt, niet belangrijk kunnen worden overschreden.

5. De Zeemacht in Nederlandsch-Indië bestaat uit:

a. de zeegaande vloot;

b. het drijvend materieel voor locale verdediging en versperring;

c. de maritieme luchtmacht en

d. de maritieme inrichtingen aan den wal.

Het deel sub *a* heeft een sterkte van ten minste: 2 kruisers, 8 jagers en 12 onderzeebooten, onverminderd de mogelijkheid om aan een of meer van deze schepen krachtens Koninklijke machtiging tijdelijk een andere bestemming te geven.

Voor de zeegaande vloot wordt Soerabaja als basis voltooid. De toegangen naar die haven zullen door batterijen met middelbaar geschut aan den wal worden beschermd.

6. De sterkte van het leger, daaronder begrepen de Europeesche militie, aan infanterie wordt bepaald door hetgeen noodig is voor de vervulling van de sub *1a* (en 2) bedoelde taak. Voor zoover de infanterie op Java is gelegd, wordt zij georganiseerd, bewapend en uitgerust, alsmede versterkt met hulpwapens en diensten voor de neutraliteitshandhaving (met steun van de Vloot) op Java en wel in het bijzonder voor:

a. de verdediging van Soerabaja te land tegen landingsdivisiën van kruiser-eskaders, die in den Archipel kunnen worden verwacht;

b. de bescherming van de haven van Tandjong Priok tegen een actie van enkele schepen, die zich meester zouden willen maken van die haven voor eigen gebruik.

7. Als bijzonder kwetsbare punten, bedoeld in het slot van punt 3, worden voor het tegenwoordige beschouwd de plaatsen van opslag en verwerking van zware (stook) olie, Tarakan en Balikpapan.

Te hunner bescherming zal met gebruik maken van de

in die plaatsen aanwezige personen, die ingedeeld zijn bij de Europeesche militie, een troepenmacht van voldoende sterkte, ernstig verzet moeten waarborgen tegen geweldadige pogingen, met beperkte middelen ondernomen, om zich van die voorraden meester te maken, en indien de overmacht daartoe dwingt, de tijdige vernieling van de voorraden moeten verzekeren.

8. Indien Nederlandsch-Indië, ondanks het ernstig pogen om buiten den oorlog te blijven, daarin toch betrokken wordt, zal de aanwezige weermacht met de voorhanden middelen zich zoo goed mogelijk tegen elke bezetting van ons gebied verzetten, in afwachting van den steun, die ons mocht worden verleend.

Ontwerp Kiës betreffende de grondslagen der Defensie.

I. Het doel van onze weermacht in Nederlandsch-Indië is:

A. De handhaving van het Nederlandsch gezag in den Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen, d.o. begrepen de verzekering van de inwendige orde en rust.

B. De vervulling van onzen militairen plicht als lid van den Volkenbond, d.i.:

1. gebeurlijke deelname aan een gemeenschappelijke actie met andere mogendheden;
2. handhaving van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen anderen.

C. Indien wij door een daadwerkelijke schending van onze neutraliteit worden betrokken in een conflict, alsdan: deelname aan den strijd op zoodanige wijze, dat wij bij de later volgende vredesonderhandelingen als gelijkgerechtigde kunnen meespreken.

II. De *taak* bedoeld sub A moet in hoofdzaak vervuld worden door het Leger, e.q. en v.z.n. geholpen door de Vloot.

De taak bedoeld sub. B. 1 moet vervuld worden door de Vloot.

Die, bedoeld sub. B. 2 wordt, voorwat betreft het eiland Java, vervuld door het Leger met steun van de Vloot; in de Buitengewesten door de Vloot, op bijzonder kwetsbare punten gesteund door het Leger.

De taak bedoeld sub. C. wordt vervuld met alle direct beschikbare middelen voor zooveel noodig en zoo goed mogelijk aangevuld door een mobilisatie op personeel en industrieel gebied.

III. *Mate* waarin bovengenoemde taken zullen worden vervuld:

1. De vervulling van de sub. A. genoemde taak der weermacht moet absoluut verzekerd zijn.

2. De mate, waarin de sub. B. en C., genoemde taken kunnen worden vervuld, houdt nauw verband met onze financieele en personeele krachten. Het totaal voor de landmacht (v.z.v. betreft hare samenstelling met het oog op de sub. B. en C. genoemde taken) en de zeemacht te besteden bedrag, kan een bepaalde fractie van de gewone jaarlijkse inkomsten der schatkist niet te boven gaan.

IV. Sterkte van land- en zeemacht.

1. *De landmacht.*

De sterkte aan infanterie (vrijwilligers) wordt bepaald door de taak, hierboven genoemd in I sub. A. (juncto het bepaalde in III sub. 1).

De infanterie (vrijwilligers), *voor zoover op Java gelegerd*, versterkt met de Europeesche militie voor dit wapen wordt georganiseerd, bewapend en uitgerust, alsmede versterkt met hulpwapens en diensten, voor de taken hierboven sub. I onder B. 2 en C. bedoeld en nader te omschrijven als:

- a. de verdediging van Soerabaja en/of Tg. Priok (Batavia) tegen aanslagen van gelande vijandelijke troepen;
- b. de bescherming van Java tegen aanslagen op andere belangrijke punten aan de kust gelegen;
- c. strijd in het binnenland van Java, indien de sub. a. en/of b. bedoelde aanslagen daartoe aanleiding geven.

In algemeenen zin zullen deze taken hoofdzakelijk worden volvoerd door een als geheel of in gedeelten optredend, goed uitgerust mobiel veldleger van ten minste 2 divisieën, elk à 3 regn. inf. en 1 regt. art. c.a.

De bijzonder kwetsbare punten in de Buitengewesten (voorshands Balikpapan en Tarakan) zullen elk worden verdedigd door een troepenmacht, bestaande uit een vredeskern van vrijwilligers, bij mobilisatie versterkt met plaatselijke Europeesche militie (3e lid van II). De verdediging beoogt:

a. waarborg te geven tegen gewelddadige pogingen, ondernomen met beperkte middelen, om zich van de aanwezige olievoorraden meester te maken;

b. de tijdige vernietiging van die voorraden te verzekeren, indien overmacht dwingt van de verdediging af te zien.

2. De zeemacht.

De zeemacht in Indië zal bestaan uit:

a. de zeegaande vloot;

b. het drijvend materieel voor locale verdediging en versperringen;

c. de maritieme luchtmacht;

d. de maritieme inrichtingen aan den wal.

Het deel sub. a. heeft een sterkte van ten minste 2 kruisers, 8 jagers en 12 onderzeeëooten.

Voor de zeegaande vloot wordt Soerabaja als basis voltooid en Tg. Priok als hulpbasis ingericht.

Taakverdeeling en organisatie van de Weermacht in Nederlandsch-Indië.

(Februari 1930).

Het Leger.

In beginsel wordt aangenomen dat leiding en bediening van alle verdedigingsmiddelen aan den wal, zoowel op Java als daarbuiten, de taak is van de Landmacht.

Het ten behoeve daarvan aanwezig of in bestelling zijnd materieel der Marine zal naar behoefte aan de Landmacht worden overgedragen.

Het programma betreffende de uitvoering der grondslagen omvat, voor zoover het Leger betreft, het volgende:

1. In de eerste plaats zal worden gestreefd naar de inrichting van de verdediging van Tarakan zoomede van Balikpapan en omgeving. Op elk dezer punten zullen reeds in vreedetijd troepen worden gelegerd, waarvan de infanterie, om de gedachten te bepalen, de sterkte van ruim 1 bataljon — waaraan toegevoegd een groep stelling-artillerie — zal hebben.

2. Op Java blijft het divisieverband als zoodanig in vreedetijd behouden. De voor de handhaving der neutraliteit op Java bestemde troepenmacht zal worden samengesteld overeenkomstig de oogenblikkelijke behoefte. Steeds zullen de noodige krachten voor verzekering van rust en orde beschikbaar blijven.

3. Belangrijke punten op Java, doch allereerst Balikpapan en Tarakan zullen worden beschermd tegen aanvallen uit de lucht.

4. Bij de troepen op Java worden dienstplichtigen in de eerste plaats bestemd voor de artillerie, de mitrailleurs, de wielrijders, de verbindingstroepen, kortom voor die eenheden, welke meer in het bijzonder op den voorgrond treden bij neutraliteitshandhaving, ten einde het noodige beroepspersoneel vrij te maken voor bezetting van de oelichavens.

Dit neemt niet weg, dat een deel der mobiele artillerie en mitrailleurs zoodanig met beroepspersoneel zal worden georganiseerd, dat voor handhaving van orde en rust, hetzij op Java, hetzij elders, over de noodige eenheden kan worden beschikt.

5. De artillerie zal op zoodanige wijze moeten worden georganiseerd, dat zij behalve de vereischte mobiele artillerie voor de neutraliteitsgroep op Java, ook de artilleriebezettingen voor Tarakan en Balikpapan zal kunnen leveren en daarnaast zal kunnen voorzien in de bediening van de kust- en luchtafweerbatterijen op Java.

6. De sterkte aan beroepspersoneel der infanterie (behalve de mitrailleurs), der cavalerie en der beide com-

pagnicën veldgenietroepen, beschikbaar voor de verzekering van rust en orde, zoowel op Java als elders, ondergaat geen vermindering.

7. De moderniseering der troepen, bestemd voor de handhaving der neutraliteit, heeft als tot dusverre voortgang.

8. Het materieel, benoodigd voor de uitvoering der plannen, is grootendeels op Java beschikbaar en zal overigens worden bekostigd uit de gelden voor moderniseering van het Leger, waarvoor sedert eenige jaren jaarlijks gelden op de begrooting worden gebracht.

9. Voor den bouw van kampementen, magazijnen enz., alsmede voor den aanleg van geschutemplacements zullen gelden op de begrootingen worden gebracht. Daartegenover staat het achterwege blijven van kampementsbouw, welke bij de tegenwoordige legerorganisatie niet zou zijn te ontgaan.

10. De uitbreiding van de Luchtvaartafdeeling zal extra uitgaven vorderen.

De Zeemacht.

Wat de Zeemacht betreft zal de aanbouw van schepen in de naaste toekomst berckend zijn op het scheppen van een zoodanige materieel-reserve dat steeds over het in de „grondslagen” aangegeven minimum daadwerkelijk kan worden beschikt, welke reserve sterk zal zijn:

1 kruiser,

4 torpedobootjagers,

6 onderzeebooten;

2 der in deze gewesten aanwezige onderzeebooten zullen tevens zijn ingericht voor het leggen van mijnen.

Met aanschaffing van materieel voor den vliegdiens zal worden voortgegaan tot de noodige materieelreserve aanwezig is.

Zoolang de hierna te noemen batterijen met kns. van pl.m. 24 c.M. aan Oost- en Westgat te Soerabaja nog niet zijn opgericht zal Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” bij mobilisatie een taak hebben bij de locale verdediging van de vlootbasis.

Het materieel voor locale verdediging zal bestaan uit:

7 mijnenleggers,

2 flottieljevaartuigen,

4 torpedomotorbooten,

6 mijnenvegers,

het noodige hulpmaterieel.

Het onderzeebootmoederschip „Pelikaan” zal — als het t.z.t. zal zijn opgevaren — niet worden vervangen.

Soerabaja zal geleidelijk als vlootbasis worden verbeterd, waartoe het Marine Etablissement verder zal worden gemoderniseerd en verbeterd, terwijl verschillende vernieuwingen noodig zijn.

Ook de militaire inrichtingen en werkplaatsen zullen nog eenige voorzieningen en uitbreidingen behoeven.

De minimum voorraden zullen worden uitgebreid. Woningbouw voor het Marinepersoneel te Soerabaja zal geregeld voortgang hebben.

De vliegkampen Soerabaja en Tg. Priok zullen verder voltooid worden en zoodanig ingericht, dat zij berekend zijn op de behoefte bij mobilisatie.

Wanneer de hiervoren uiteengezette programma's zullen zijn afgewerkt zal het bouwen van een batterij bewapend met kanonnen van pl.m. 24 c.M. aan Oostgat van Soerabaja aan de orde zijn.

De regeering meent er voorts nadruk op te moeten leggen dat het tempo, waarin aan de hiervoren geschetste maatregelen uitvoering zal worden gegeven, zal afhangen van den algemeenen geldelijken toestand.

De VOORZITTER. Het langdurig applaus toont duidelijk aan, hoezeer alle aanwezigen genoten hebben van spreker's doorwrochte rede. Ik betuig hem reeds voorloopig mijn dank en geef thans het woord aan Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b. d. K. F. E. GERTH VAN WIJK.

M. d. V. Om te beginnen, bied ik U en het bestuur van de Krijgskundige Vereeniging mijn welgemeenden dank voor de uitnoodiging, waardoor ik in de gelegenheid ben

gesteld geworden, deze belangrijke bespreking bij te wonen.

Voorts breng ik gaarne hulde aan den Inleider voor den arbeid, dien hij zich heeft getroost om zooveel belangwekkend materiaal, als in zijn voordracht verwerkt, bijeen te zamelen.

Heb ik den Inleider goed begrepen, dan verlangt hij, dat de indische militaire uitgaven, in stede van te worden verminderd, nog met eenige millioenen 's jaars zullen worden verhoogd. Gelet op den hoogst bedenkelijken toestand der indische financiën, welke toestand inkrimping van de landsuitgaven met minstens tweehonderd millioen 's jaars noodzakelijk maakt, mag Inleider's verlangen inderdaad onzakeijk worden genoemd en het tijdstip waarop het wordt voorgebracht wel zeer ongelukkig gekozen.

Inleider acht bedoelde uitzetting der militaire uitgaven onontbeerlijk in verband met zijn opvatting, dat het zich blijven instellen op strikte handhaving van de neutraliteitszaak is van dwingende urgentie voor Nederland, ingeval van een gewapend conflict tusschen grootmachten rond de Stille Zuidzee.

Ik, voor mij, denk daar heel anders over, en ben van oordeel, dat neutraliteitshandhaving onder geenerlei omstandigheid zich verdraagt met de eischen van de realiteit. Die realiteit is, dat Nederland t.o.v. Indië een *macht*spositie inneemt, en wel eene t.o.v. gekleurde volken in wier diepste innerlijk het verlangen leeft, zich van de overmacht der blanken te ontdoen. En Nederland is niet de eenige blanke natie, die in dit geval verkeert. Engeland, Frankrijk en Amerika bevinden zich in gelijke positie als Nederland. We moeten dan ook het vraagstuk van de veiligheidsverzorging met betrekking tot Indië niet als geheel op zichzelf staand beschouwen, maar als onderdeel van een vraagstuk van veel ruimer omvang, waarin alle vier genoemde mogendheden betrokken zijn. Zoo gezien, gaat het om het behoud van de machtspositie, die de blanke naties innemen t.o.v. gekleurde volken en te midden van Aziatische mogendheden. Die blanke naties staan ginds voor eenzelfde taak

en voor gelijke gevaren. Het valt moeilijk te ontkennen, dat de algeheele uitschakeling van een grootmacht als Duitschland, als machtsfactor in het Verre Oosten, in wezen beteekent, zeer voelbare verzwakking van de machtspositie van het Westen in O.-Azië. Nieuwe verzwakking van die positie door vernietiging bijv. van de machtspositie van een der vier blanke naties, die ik zoeven noemde, zal haren terugslag op die der drie overige zeer ernstig doen gevoelen en vroeg of laat tot vernietiging van aller machtspositie moeten leiden. *M.a.w. die blanke naties staan en vallen samen.*

Wanneer we nu het vraagstuk der veiligheidsverzorging nader beschouwen, dan valt te onderscheiden tusschen de veiligheidsverzorging naar buiten en die naar binnen. Eerstbedoelde, aan te duiden als soevereiniteits-handhaving tegenover het buitenland, is een bij uitstek militair vraagstuk; de veiligheidsverzorging naar binnen, anders gezegd: de gezagshandhaving, is dat niet, maar niettemin een vraagstuk, in de oplossing waarvan, wat Indië betreft, aan het militair element een overwegende rol moet worden toegekend.

Voor het geval gesteld nu, dat de politieke verhoudingen ons dwingen t.b.v. de gezagshandhaving een omvangrijk beroepsleger — d.i. de naar verhouding kostbaarste militaire organisatie — in stand te houden, kan, met het oog op de daaruit voortvloeiende financiële conseqventies, in redelijkheid niet worden verlangd, dat de beroepsweermacht op eenigszins beteekenende schaal zal worden uitgebreid, uitsluitend t.b.v. *defensie*-doeleinden.

Maar al te veel wordt uit het oog verloren, dat uitzetting van het aantal landsdienaren ten slotte ook verzwaring van den pensioenslast tengevolge heeft. Waar nu ook deze financiële last dwingt de sterkte van het beroepsleger te beperken tot hetgeen *onontbeerlijk* is voor de gezagshandhaving, mag het inderdaad geldverspilling heeten, de gewone politie opzettelijk uit te breiden en militair te bewapenen, met het vooropgezette doel, de beroepsweermacht principieel uit te schakelen als element in de

gezagshandhaving. Immers het spreekt toch vanzelf, dat men aldus komt tot een volstrekt onnoodig omvangrijke personeelsformatie, waarvan het nadeel ook in den pensioenslast tot uitdrukking komt.

Ik zal wat ik zoojuist heb gezegd met een paar feiten toelichten. Sedert 1912 had zich in Indië, naast het beroepsleger, een burgerlijke gewapende macht gevormd, aangeduid als gewapende politie, waarvan de sterkte allengs was opgevoerd geworden tot bijna *tienduizend* man. Aan deze gewapende macht werd de taak opgedragen, welke gedurende een groot aantal jaren met goed succes door het beroepsleger was vervuld geworden. Toen men nu in 1921 in Indië voor even dwingende bezuinigingsnoodzaak stond als thans het geval is, werd weer naar oud gebruik het leger uitverkoren bezuinigingsobject. Nadat in 1921 aanzienlijke inkrimping der legersterkte had plaats gehad en in den loop van 1922 nieuwe beteekenisvolle sterktevermindering door het legerbestuur was toegezegd geworden, werd, in verband met den eisch tot nog verder gaande beperking van de landsuitgaven, de vraag overwogen, of zou moeten worden overgegaan tot nog sterker besnoeiing van de legerformatie dan reeds had plaats gevonden, dan wel of de verlangde nieuwe bezuiniging op de landsuitgaven zou kunnen worden gevonden door het leger opnieuw te belasten met de taak, welke het aan de gewapende politie had moeten overdragen, waardoor deze organisatie dan geheel of gedeeltelijk overbodig zou worden. De omstandigheid, dat verdere legerinkrimping noodzakelijk meer dan evenredige uitbreiding van de gewapende politie zou vorderen, dus allerminst personeelsinkrimping zou meebrengen, terwijl de productieve tewerkstelling van het leger een zeer aanzienlijke vermindering in de sterkte van het aantal landsdienaren ten gevolge zou hebben, deed, zeer tot voordeel van 's lands veiligheid, aan laatstbedoelden maatregel de voorkeur geven. Het resultaat was, dat niet minder dan *acht-duizend* man van de gewapende politie overbodig werden.

Ter Oostkust van Sumatra was in 1925 de toestand aldus,

dat aldaar werd beschikt over een macht van niet minder dan *zestienhonderd* man militair bewapende veldpolitie. Toen echter tegen het einde van dat jaar enkel nog maar *gevreesd* werd voor *mogelijke* communistische relletjes, bleek het bestuur zoo weinig vertrouwen te hebben in die inderdaad zeer omvangrijke gewapende macht, dat het den spoedigsten bijstand van een compagnie infanterie uit Atjeh urgent achtte. Stelt men nu hiertegenover het feit, dat, op grond van de overal in den Archipel opgedane ervaring, mag worden aangenomen, dat versterking van de in het gewest aanwezige zeer geringe troepenmacht met een paar honderd man *marechaussée*, de behoefte aan veldpolitie met minstens zes à zevenhonderd manschappen zou verminderen, dan kan men zich een beeld vormen van de betekenis van het productief maken van beschikbare legerkrachten voor de aan een beroepsleger van nature toekomende taak.

De starre weigering van bestuurszijde om een, geheel met de omstandigheden strookend, gepast gebruik te maken van de zes op Java beschikbare compagnieën *maréchaussée* ten bate van de algemeene veiligheidsverzorging, heeft het mogelijk gemaakt, dat in November 1926 Regeering en bestuur volledig overrompeld werden in het voornaamste centrum van het Nederlandsch gezag, n.l. te Batavia, door een handjevol oproerlingen, die *à la barbe* van het aanwezige garnizoen van een paar duizend man, een brutalen aanslag waagden op een paar voor het gezag zeer kwetsbare punten, terwijl in enkele andere streken op Java openlijke opstand dan wel een gevaarlijke verzetsbeweging kon uitbreken.

Ik meen met deze enkele voorbeelden te kunnen volstaan, ter aanwijzing van de richting, waarin men het in de eerste plaats zal hebben te zoeken, wanneer het gaat om de vaststelling van de grondslagen voor de organisatie van de machtsmiddelen, noodig voor eene behoorlijke veiligheidsverzorging naar binnen, welke tevens is gericht op beperking der landsuitgaven.

Voorts spreekt het wel vanzelf, dat de gezagsbeveiliging

vóór alles gaat. De daaraan verbonden financiële consequenties moeten derhalve alleréérst worden aanvaard. Eerst daarna kan aan de orde komen, wat kan worden gedaan t.b.v. de bescherming van de soevereiniteit naar buiten. Is het met eenigen goeden wil nog aannemelijk de gezagsbeveiliging in Indië als een Indische aangelegenheid te beschouwen, de kwestie van de soevereiniteitsbescherming is onvoorwaardelijk een *rijksaangelegenheid*. Wat te dien opzichte moet worden gedaan, staat uitsluitend ter beoordeeling en komt geheel voor de verantwoordelijkheid van de *Nederlandsche* Regeering. In de kosten van de voor dit doel te treffen maatregelen zal uiteraard Indië hebben bij te dragen, doch de oplossing van dit vraagstuk zal niet mogen worden gezocht onder de leuze: Indië kan het betalen. Want dan komen we falickant uit.

Lange jaren hebben we geleefd in de rustige verzekerdheid, dat ons koloniaal bezit in Oost Azië het best beschermd was door den onderlingen na-ijver der groote Westersche mogendheden. Voor de toekomst zullen die mogendheden en ons eigen land aangewezen zijn op krachtige samenwerking tegen gemeenschappelijk gevaar.

Wanneer men van dezen gedachtengang uitgaat, zal het ongetwijfeld mogelijk zijn een redelijke oplossing te vinden, ook voor dit onderdeel der veiligheidsverzorging t.b.v. Indië, blijvende binnen de perken van onze personeele en financiële krachten.

Kapitein Luitenant ter Zee FURSTNER.

M. d. V. Ik heb mij hoogelijk verbaasd over het betoog van den Generaal GERTH VAN WIJK, die de voorbereiding eener neutraliteits-handhaving „onzakelijk” noemt en niet in overeenstemming met de „realiteit”. Tegen een dergelijk standpunt past een woord van ernstige waarschuwing en waarop zou die waarschuwing beter kunnen worden gebaseerd dan op de realiteit nl. op de geschiedenis van den afgelopen oorlog. De gebeurtenissen van de jaren 1915, '16 en '17 toch leveren een overtuigend bewijs hoe een zwakke staat,

die in een conflict neutraal wenscht te blijven, onherroepelijk afglijdt naar een hem opgedrongen oorlog, als hij in het begin toestaat, dat een der oorlogvoerenden van zijn territoir gebruik maakt, ook al geldt het een eiland, dat economisch en staatkundig van weinig belang is. Ik doel hier op de wijze, waarop Griekenland in die jaren door de oorlogvoerenden is behandeld.

Zooals bekend werd in Engeland, begin 1915, het plan opgevat de Dardanellen te forceeren. De bevelvoerende Britsche Admiraal CARDEN achtte voor deze actie een vooruitgeschoven basis noodig. Als het meest geschikte onder de vele eilanden in de Egeïsche zee werd beschouwd het eiland Lemnos met de baai van Mudros. Dit eiland was echter Grieksch, dus neutraal. De Geallieerden polsten toen de Grieksche Regeering in hoeverre aan die neutraliteit iets te doen zou zijn en de Minister VENIZELOS vond een juridisch zeer spitsvondige oplossing. Het bleek n.l. dat in de acten nergens een officieele verklaring te vinden was, waarbij Turkije afstand deed van Lemnos ten behoeve van Griekenland. Wel woei op dat eiland jaren de Grieksche vlag, wel was er een Grieksch bestuur, een Grieksche bezetting en zelfs Grieksche kanonnen en vestingwerken maar wat beteekende dit eigenlijk als het toch niet in „de stukken” stond. De Grieksche Regeering gaf order Lemnos zoo spoedig mogelijk te ontruimen, de Grieksche vlag neer te halen, de Grieksche burgemeester naar Athene te doen vertrekken. Zij meende zich op die wijze volkomen te désinteresseeren voor dat excentrisch gelegen en economisch weinig belangrijke eilandje. Toen enkele dagen later de Britsche Admiraal WEMYSS daar aan land stapte en de organisatie van het eiland als Engelsche operatiebasis ter hand nam, deed de Grieksche Regeering „alsof haar neus bloedde”, om een matrozen-uitdrukking te gebruiken.

M. d. V., ik behoef U niet te zeggen, dat dit muisje voor Griekenland een staartje had.

Toen eenige maanden later in Londen en Parijs het idee geopperd werd om te Saloniki, dus op Grieksch gebied, een leger te landen ten einde het Zuidfront van het Centrale

blok te gaan bestoken kwam weer de neutraliteit van Griekenland ter sprake. Het Engelsche staafwerk bevat het relaas der overwegingen van de Geallieerde leiding, dat te merkwaardig is om hier niet weer te geven.

„Overwogen werd”, zegt de Engelschman, „dat het neutrale Griekenland door de landing op haar gebied van beligerente troepen in een zoo dubbelzinnige positie zou komen, dat er rekening gehouden moest worden met de mogelijkheid, dat de Grieksche Regeering die positie niet zou willen accepteren. Maar”, voegt hij er aan toe, „in de Lemnos-zaak had M. VENIZELOS bewezen, dat een dubbelzinnige positie, waarvoor zijn vindingrijk brein een eenigszins plausible verklaring kon geven, niet voldoende was om hem te doen afwijken van zijn welwillende houding ten opzichte van het Britsche Rijk.” M. a. w., de Geallieerden besloten om het Grieksche Saloniki te bezetten en lieten het aan VENIZELOS over om het tegenover de Centralen goed te praten.

Maar de staart van het muisje bleek nog lang niet ten einde te zijn.

Toen de Generaal SARRAIL vanuit Saloniki zijn offensief tegen de Bulgaren begon, werd hij teruggeslagen. Bij het contra-offensief kwamen de Bulgaren op Grieksch grondgebied. De grenspost Rupel en de vesting Kavalla werden bezet en aldaar maakten de Centralen zich meester van een hoeveelheid kanonnen, geweren en munitie van het Grieksche leger. Onmiddellijk eischten de Geallieerden van de Grieksche Regeering den afstand van een ongeveer gelijke hoeveelheid oorlogsmateriaal, daarbij aanvoerende, dat een „neutraal” land geen eenzijdige voordeelen mag toestaan. Hieraan weigerde die Regeering te voldoen omdat de Grieksche publieke opinie tegen dien vernederenden eisch in opstand kwam. Daarop landden de Geallieerden 3000 man Franschen, Engelschen en Italianen te Athene om een „démonstration pacifique” te houden. Het gevolg was een reeks straatgevechten tussehen de gedebatteerde marinetroepen en bevolkingsgroepen, waarbij een honderdtal dooden viel. De Admiraal DARTIGE DU FOURNET

gaf bevel aan de Geallieerde oorlogsschepen om het vuur te openen op Athene, speciaal op de omgeving van het Koninklijk paleis. Op verzoek van de vreemde gezanten werd het bombardement na eenige uren gestopt. Bij wijze van bestraffing werd de Grieksche kust gedurende 4 maanden geblokkeerd, waarop een ware hongersnood onder de bevolking ontstond. Eindelijk besloot de Koning, ten einde het volk nog grooter ellende te besparen met den kroonprins het land te verlaten. Op 15 Juni werd de blokkade opgeheven en twaalf dagen later verklaarde de nieuw opgetreden Regeering den oorlog aan de Centralen.

Hoewel ik natuurlijk volmondig erken, dat de politieke achtergrond, waartegen deze feiten moeten worden gezien voor Griekenland anders is dan, naar wij mogen verwachten, voor Ned.-Indië bij een onverhoopt conflict in de Pacific het geval zal zijn, lijkt mij hierin toch een les voor zwakke staten te liggen.

Het komt mij voor, M. d. V., dat als wij nu aan Veni-zelos in ons hart verwijten, dat hij zijn land ongehoorden rampspoed bezorgde door zich bij het begin van den oorlog te désinteresseeren voor een zeer excentrisch gelegen stukje territoir, bij dit verwijt dan behoort het ernstige voor-nemen om zelf in een mogelijk conflict ons niet te désinte-resseeren voor excentrisch gelegen eilanden of landstreken als b.v. Riouw of de Oostkust van Sumatra.

Niemand kan weten, welke punten in een onverhoopt Pacific-conflict de belangrijkste zullen zijn uit een strate-gisch oogpunt. Men kan zich heel goed voorstellen, dat Java in het geheel niet bedreigd wordt, dat Riouw daaren-teen of de Oostkust Sumatra, gelegen nabij de hoofdver-bindingslijn van Singapore, in het brandpunt der belang-stelling van belligerenten komt. Dan *kan* de Regeering zich niet voor de neutraliteitshandhaving in die gewesten désin-teresseeren. Het lijkt mij toch wel het allerminste, wat men van de Nederlandsch-Indische Regeering mag ver-wachten, dat die neutraliteitshandhaving niet alleen ter zee maar ook te land is voorbereid. De marine kan in zoo'n geval niet alléén de neutraliteitshandhaving op zich

nemen, zij zal slechts succes kunnen hebben in nauwe samenwerking met landmacht-organen; men denke slechts aan het tegengaan van een eventueel door belligerenten georganiseerden berichtendienst met radiostations in het binnenland. Voor die samenwerking zullen echter de landmacht-organen reeds in vreedetijd moeten zijn georganiseerd en naar mijn inzicht mogen de zeer geringe kosten, zelfs in deze economisch zoo zware tijden, geen beletsel vormen om deze zaak ter hand te nemen. De geachte inleider heeft in zijn voortreffelijke rede, waarvoor ik hem gaarne mijn hulde betuig, aangetoond, dat die voorbereiding geenszins millioenen behoeft te kosten. Zonder de voorbereiding, zoo goed als mogelijk, onzer neutraliteitshandhaving zouden wij de geheele wereld toonen onze positie in Indië niet waard te zijn. Dank U, Mijnheer de Voorzitter, voor de mij geboden gelegenheid tot gedachtenwisseling.

Kapitein Gen. Staf N. I. L. SCHILLING.

M. d. V., M. H., Ik ben ervan overtuigd, dat velen van U, evenals ik, onder den indruk zijn gekomen van de gevaren, welke de rustige politieke en economische ontwikkeling van N. I. bedreigen, indien in de daar aanwezige machtsmiddelen zóó diep het snoeimes der bezuiniging wordt gezet, als de laatste berichten doen vreezen; gevaren, welke door Inleider op zóó zakelijke, heldere en overtuigende wijze zijn geschetst en door Kapitein Luitenant ter zee FURSTNER door het voorbeeld van Griekenland zóó sprekend zijn toegelicht, dat er vóór mij allerminst aanleiding bestaat om in debat te treden.

Integendeel, ik stem volledig in met Inleiders conclusie, dat door elke bezuiniging, die men thans nog zou willen aanbrengen, niet alleen onze geheele neutraliteitshandhaving een fictie wordt, doch zelfs de handhaving van orde en rust in gevaar wordt gebracht.

Ik heb dan ook alleen het woord gevraagd om op het,

in verband met de aangekondigde bezuinigingen, niet meer denkbeeldig gevaar te wijzen van wijzigingen in sterkte en dislocatie van de troepen op de Buitengewesten.

De 12000 man troepen op de Buitengewesten zijn thans verdeeld over 9 militaire commandementen en verspreid over 117 standplaatsen. Op het overgrootste deel van deze standplaatsen bestaat de bezetting slechts uit 2 tot 5 brigades infanterie. Daar de kampementen ten allen tijde moeten worden bewaakt en de vele noodzakelijke emploimenten, zelfs bij de strengste beperking, bij elkaar heel wat manschappen aan de praktische diensten onttrekken, wordt het rendement door deze verspreide dislocatie niet bevorderd. Daar voorts in elk kampement de noodige accessoires — wacht, arrestkamers, magazijn, rustkamer, cantine, ziekenverblijf — aanwezig moeten zijn, is deze dislocatie ook niet goedkoop. Ten slotte eischen de voortdurende transporten zoowel troepen als geld.

In verband hiermede rijst vanzelf de vraag — en zij is mij onlangs van belangstellende en gezaghebbende zijde gesteld, reden waarom ik haar hier ter sprake breng — of in verband met de zooveel snellere communicatiemiddelen, met name de sterke uitbreiding van het net van autowegen gedurende de laatste jaren, geen betere dislocatie mogelijk is.

Hoe verleidelijk het echter moge wezen door meerdere concentratie van de troepen op de Buitengewesten hetzij vermindering van de totale troepensterkte hetzij voorziening in een of meer door Inleider bepleitte desiderata te verkrijgen, moet toch tegen een dergelijken maatregel ernstig gewaarschuwd worden. Immers, de troepen op de Buitengewesten dienen niet eerst op te treden, nadat ergens verzet is uitgebroken, een goede opvatting van de politiek-politioneele taak eischt juist, dat zij in rustige tijden voortdurend in actie zijn om uitbreken van verzet te voorkomen. Daartoe is noodig, dat het leger ter plaatse is, dat de troepen grondig met de streek van actie bekend zijn, dat de officieren zich voortdurend door tusshenkomst van de

plaatselijke bestuursorganen op de hoogte houden van den politieken toestand, dat zij de landstaal spreken, dat zij contact hebben met de Inlandsche Hoofden en met andere personen, met wie zij eventueel zullen hebben samen te werken.

Inleider heeft terecht betoogd, dat de huidige sterkte historisch is gegroeid; maar ook de huidige dislocatie is historisch gegroeid; de verschillende bezettingen zijn gelegerd op plaatsen, die vroeger de brandpunten van verzet waren en die ook thans in politiek opzicht het minst betrouwbaar zijn.

Het zij mij vergund, dit door een voorbeeld van recenten datum toe te lichten. Enkele jaren geleden had ik het voorrecht te dienen in een betrekking, waar ik naast mijn militaire werkzaamheden ook met een bestuursfunctie belast was en wel in de Onderafdeeling Lam Meulo in het gewest Atjeh en Onderhoorigheden. Deze Onderafdeeling ligt in de vroeger beruchte Pedirstreek, welke echter gedurende de laatste 15 jaar zeer rustig was. In medio 1928 brak in deze Onderafdeeling verzet uit, hetwelk zich openbaarde door een klewangaanval op een brigade marechaussée. Dat dit verzet in de kiem kon worden gesmoord, is behalve aan de medewerking van de hoofden voornamelijk te danken aan het feit, dat de militaire actie door in de streek zelf gelegerde en met die streek grondig bekende troepen onmiddellijk met kracht kon worden ingezet. Zonder deze gunstige omstandigheden zou, als uit het onderzoek naar den omvang van het verzet is gebleken, Lam Meulo wellicht een tweede Bakongan zijn geworden en zou het herstellen van de orde en rust tonnen gouds hebben gekost.

Ik noemde de medewerking van de hoofden; in dit verband moge ik opmerken, dat de huidige extremistische stroomingen niet alleen zijn gericht tegen het Nederlandsch gezag maar ook tegen het aloude adatgezag en dat derhalve in geval van verzet van de hoofden daadwerkelijke steun mag worden verwacht.

M. d. V., dit feit is n.m.m. een van de voornaamste

redenen, dat wij, ondanks de veranderde politieke omstandigheden, ook in de toekomst de handhaving van de orde en rust in het uitgestrekte gebied van de Buitengewesten met een bevolking van 20 millioen zielen met vertrouwen kunnen opdragen aan een troepenmacht van de zoo geringe sterkte van 12000 man.

Maar dan behoort dit handjevol troepen even grondig te blijven voorbereid voor zijn taak als tot nu het geval was en mag in de historisch gegroeide dislocatie geen wijziging worden gebracht dan na de meest nauwgezette overweging en met volledige instemming van Binnenlandsch Bestuur en van de Inlandsche hoofden.

Generaal Majoor b.d. A. KRUISHEER.

M. d. V. Volgaarne sluit ik mij aan bij de woorden van lof door de vorige sprekers den inleider toegezwaard voor diens belangwekkende rede, en ik betuig hem tevens mijn dank voor de welwillendheid om mij een deel van zijn betoog ter inzage te zenden.

In zijne inleiding zeide Kapitein F. DE B. o.a.:

„De sterkte van het leger in Nederlandsch-Indië is als „t ware historisch gegroeid en elke poging in de laatste „jaren aangewend om haar te verminderen is steeds onmiddellijk gestraft.

„Zoo ligt 't allen nog versch in het geheugen, hoe te „ver doorgevoerde bezuiniging op het leger gevolgd werd „door eene bodenkelijke verzetsbeweging ter Westkust „van Atjeh en Onderhoorigheden, ernstige onlusten op „Java en op de Westkust van Sumatra”.

Het is deze passage, die ik gaarne wat onderstrepen wil, maar om te beginnen zou ik er even op willen wijzen, dat de Regeering van N.-I. de punten van behandeling, zooals die op het convocatie-biljet zijn aangegeven, reeds ampel overwoog, blijkens hare toelichtingen op de bezuinigingsplannen in den volksraad.

Wij lezen daar toch:

„Wat de verdere in de defensiegrondslagen vermelde „doelstellingen van de weermacht aangaat, moet de uit-

„voering van die grondslagen onder de ernstige omstandigheden van heden en de volgende jaren ondergeschikt „gemaakt worden aan het financieel vermogen van het „land, enz.” en verder:

„Door het treffen van diverse versoeringen zal het „vorenbedoelde te bezuinigen bedrag echter nog niet „worden bereikt.

„De regeering overweegt daarom verdere bezuinigingen „te verkrijgen door eene reorganisatie van het leger zelf.

„Hoever daarmee gegaan kan worden en in welke richting die organisatie zich zal moeten bewegen, staat voor „de regeering niet vast. Voor „ruwe afkapping” behoeft „uiteraard niet te worden gevreesd”.

Zie, M. de V. dat laatste doe ik nu wel.

Waartoe eene overhaaste troepenvermindering wel voeren kan, ervoer ik zelf in 1914 bij het uitbreken van den Europeeschen oorlog.

Ik was toen militair commandant in de Molukken en moest terwille van eene particele mobilisatie op Java een 80 man, de helft van de bezetting ter hoofdplaats, naar Java opzenden.

Nauw was zulks geschied of successievelijk braken er op 4 plaatsen onlusten uit, n.l. op Halmaheira, op Hiri (Ternate), op Ceram (Roemah Soal) en op Saparoea.

Op Ceram, waar 't verzet de meeste uitbreiding kreeg, kwam de Radja van Waisamoe er rond voor uit „dat de „kompanie, dank zij den Europeeschen oorlog toch geen „soldaten van Java zou kunnen zenden; het moment om „de Hollanders voor goed van Ceram te verdrijven was „aangebroken.”

De man vergiste zich en heeft die vergissing met 5 jaar verbanning moeten boeten, maar uit het geval is voor ons een leering te trekken.

Welke troepenvermindering heeft de Regeering nu in den zin, wat wordt door haar onder „ruwe bekapping” verstaan?

Bij de vorige bezuinigingsperiode, door mij ten deele

nog als actief officier medegemaakt, gaf men evenzeer te kennen, dat het zoo'n vaart niet zou loopen, niettemin kon generaal SACHSE één maand vóór het uitbreken der onlusten op Java schrijven, dat voor de handhaving van het Nederlandsch gezag in den archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen, verzekering van rust en orde, (punt 1a der defensiegrondslagen van N. I.) kon worden beschikt:

in 1920 over: 39059 man legertroepen, 10053 man gewapende politie; 2654 man barisan, 3600 man legioen van Mangkoe Negara, totaal dus over 55400 man;

in 1926 over: 31601 man van het leger, 2500 man gewapende politie, 1627 man barisan, 904 man legioen of in totaal 36633 man, benevens wat veldpolitie, waarvan de sterkte in de regeeringsalmanak niet is opgegeven.

Deze schattende op 2000 man, kwam de generaal tot de conclusie, dat de middelen tot handhaving van orde en rust waren ingekrompen met ± 17.000 man of $\frac{1}{3}$ van het totaal.

Was dat soms geen „ruwe bekapping“?

Voor eventueele bewaking der spoor- en tramwegen op Java in tijden van verzet in de eerste plaats noodig — was aan infanterie en cavalerie ± 9000 man beschikbaar, nog niet ééns 1 man per halve K.M. en voor zulk eene onvoldoende bewaking moest men dan nog alle garnizoenen van de bezetting berooven.

Verdere toelichtingen van Generaal SACHSE zal ik u thans sparen.

Momenteel telt het beroepsleger 1105 officieiren en 37060 manschappen, iets meer dan het getal door dien Generaal toen noodig geacht, en die blijkens de overhaaste aanvulling bij de onlusten ook noodig bleken. Moge de Regeering bij de thans voorgenomen reorganisatie met de toen opgedane ervaring vooral *ernstig* rekening houden!

Maar, zal men mij vragen, hoe wilt gij dan tot de bezuinigingen komen, die onder de tegenwoordige omstandigheden urgent zijn.

M. de V., wie bezuinigingen wenscht, kan de inkomsten

„van het beroepspersoneel niet onaangetaast laten”, schreef nog dezer dagen de militaire correspondent van het Vaderland. M. i. is het voor Indië niet anders.

Ook daar zijn bezuinigingen op de inkomtsen van het beroepspersoneel in zijn geheel wenschelijk. Niet alleen op die der officieren, maar zeker ook van de lager staande, speciaal nog van de inheemsche militairen.

Zeer terecht strekt de Indische Reggering de salaris-kortingen ook uit tot de inkomsten van f 50 en daar beneden, want die zijn het talrijkst, en f 50 M. de V. is voor een inheemsche al een groot inkomen.

Aan dat laatste heeft men bij de salarisverhoogingen in '20 en '24 stellig niet voldoende aandacht besteed, en zoo is het gekomen, dat wij nu sukkelen met een *duur* leger, waarin uitteraard voordurend aan de „kracht” geknab-beld wordt.

Ons Indisch budget van oorlog heeft nu eenmaal beperkte afmetingen; komt 't niet uit de lengte, dan moet 't wel uit de breedte komen, en zoo zal nu wel weer een aanval op het aantal strijders worden gepleegd, omdat het mes niet diep genoeg in de bezoldigingswonde wordt gezet.

De inleider legde er bereids den nadruk op, „dat de „inheemsche bevolking van N. I. vreemd gezag heeft te „aanvaarden”, en men weet 't, M. de V., dat vrijheid, die gemist wordt, steeds zal worden uitgeteekend als een nationaal bezit, waarnaar te streven valt.

De heer HENS, destijds Gouverneur van Atjeh, sprekende over de verspreiding van het leger op Atjeh, wees er eens op, dat 't niet van wijs beleid zou getuigen, daar proeven te gaan nemen om uit te vorschen, hoe ver men met verandering en verwisseling kon gaan.

De meeste, zoo niet alle hoofden, zeide hij, zijn loyaal en het is in het algemeen hun eigen belang, dat het Nederlandsche gezag gehandhaafd blijft.

Toch mag men daaruit niet concludeeren, dat zij niet zouden voelen, dat wij *vreemden* zijn.

Een van de meest trouwe hoeloebalangs beantwoordde

eene gemaakte opmerking over de goede en vreedzame toestanden, die er in Atjeh tegenwoordig heerschen met het gezegde: dat zulks natuurlijk allemaal zeer waar was, maar, dat het heengaan van alle Hollanders *toch waarschijnlijk wel tot een groote chandoeri aanleiding zou geven.*

Deze waarschuwing voor ons, om in Indië steeds op ons qui vive te blijven, zou nog door vele andere aangedikt kunnen worden.

Maar M. d. V. is dat wel noodig om u allen nog eens recht duidelijk te maken, dat een leger van 37000 man maar net voldoende is om een gebied van bijna *twee miljoen K.M.²* met eene bevolking van bijna 61 millioen zielen te beheerschen.

Aan het versoberen op *andere* manier valt dus niet te ontkomen.

Nu ziet niemand zijn inkomsten gaarne verminderen, maar als wij militairen en ex-militairen zoo eens om ons heen kijken en waarnemen hoe bijna ieder ander er aan gelooven moet, dan zal dat ons tot nadenken stemmen.

Van oudsher was de militaire stand, ook in Indië, er eene van ontbering.

Zulks had zijn nut, want weelderig gevoede en verzorgde menschen zijn tegen een leven te velde, als dat noodig is, niet bestand.

Waar een leger nu eenmaal massa's menschen dus ook monden eischt, was 't ook in Indië steeds mondjesmaat.

Ik zeg *was 't*, want sedert kwam daar verandering in M. d. V.

Dat bracht mij er destijds toe eens uit te rekenen, wat de minste inheemsche soldaat den lande per maand kostte.

Dat kwam in 1915 op ruim *f 29*, w.o. eene maandpremie van *f 3.40* voor eene lijfrente gelijkstaande met het toenmalig pensioen van dien soldaat na 25 jaar.

Met de invoering der nieuwe salarisregeling in '20, met de verbetering en uitbreiding der voeding, ook voor de gezinnen enz., was het bedrag in dat jaar gestegen tot ruim *f 73*, w.o. *f 16.24* als gelijksoortige maandpremie voor eene

lijfrente, overeenkomende met het *toen* geldende pensioen, na een diensttijd van 20 jaar.

M. d. V. welke inheemsche, met geen of slechts luttel vooronderwijs, kan in Indië beginnen met zoo'n maandelijksche vergoeding?

Het zal tien jaar geleden zijn, dat mijnerzijds de aandacht der autoriteiten op dezen wantoestand gevestigd werd en sedert zijn er ook wel kleine wijzigingen ingebracht, maar daarmee komt men er niet.

De inkomsten van het personeel en de pensioenen voor de komende generatie zullen van meet af herzien moeten worden, in dier voege, dat zij bij het inheemsche deel van het leger meer en beter verband houden met de loonen hunner rasgenooten in gelijkwaardige betrekkingen in het particuliere, en die van het Europeesche, met de inderdaad geregelde en niet toevallige inkomsten van het gouvernement.

M. d. V. het zal dan blijken, dat men terug moet, en ver ook, maar men kan zich daarbij troosten met de gedachte, dat intijds teruggaan toch nog beter is dan ten ondergaan.

Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b.d. K. F. E. GERTH VAN WIJK.

M. de V. Alvorens door U het woord wordt gegeven aan den Inleider voor zijn repliek, zou ik U willen verzoeken, mij toe te staan nog iets te zeggen ter verduidelijking van mijn zienswijze, en zulks ter vermijding van onnoodige discussie n. a. v. de omerkingen van den heer FURSTNER.

Inderdaad stel ik mij vierkant tegenover het beginsel der neutraliteitshandhaving, maar ik doe dat, omdat ik partij kiezen, dus méé doen, meer in overeenstemming acht met Nederland's belang. Allerminst toch kan ik inzien, dat Nederland's machtspositie in O.-Azië zou worden gebaat, wanneer onze natie in strikte neutraliteit langs zich heen zou laten gaan, dat de machtspositie van Engeland, of Frankrijk of Amerika in het Verre Oosten zou worden vernietigd in een gewapend conflict met een gekleurde mogendheid.

Dit standpunt is, dunkt mij, een geheel ander dan dat, hetwelk door den heer FURSTNER wordt ingenomen bij zijn opmerking omtrent „*désintéressement*” t. a. v. de voorbereiding van neutraliteitshandhaving.

Kapitein FEUILLETAU DE BRUIJN.

Mijnheer de Voorzitter. Met een enkel woord moge ik thans de verschillende sprekers beantwoorden. En dan zou ik mijn antwoord in de eerste plaats tot Generaal GERTH VAN WIJK willen richten.

Toen ik 29 November 1929 voor onze Vereeniging een voordracht hield over „De handhaving van orde en rust door het leger in Nederlandsch-Indië”, vond de Generaal GERTH VAN WIJK hierin aanleiding, om in het dagblad „Het Vaderland” een lange artikelenreeks te publiceeren onder het opschrift: „Waar gaat het in Indië met het leger naar toe?”

Deze publicatie was gericht tegen den oud Politiechef HOORWEG, doch ondergeteekende kreeg daarbij ook een behoorlijken veeg uit de pan. En wel hierom, omdat hij het standpunt had ingenomen, dat het leger alleen met de politiek-politioneele taak kon worden belast, en dat wij voor den dagelijkschen, huishoudelijken politiedienst, anders gezegd voor de crimincele justitie, politioneel geschoolde krachten noodig hadden.

Het heeft mij destijds ongelooflijk veel moeite gekost, om niet naar de pen te grijpen, Mijnheer de Voorzitter, tencinde Generaal G. v. W. van antwoord te dienen. Ik heb zulks echter nagelaten, eerstens uit differentie voor een oud Legercommandant en ten andere, wijl ik een dagblad niet de geschikte plaats oordeelde voor een wetenschappelijke behandeling van het onderwerp in kwestie. En het was dan ook hierom, Excellentie, dat de uitnoodiging, om op dezen avond te verschijnen, waarvoor U zoo juist het Bestuur heeft dank gezegd, niet van het Bestuur, maar van mij is uitgegaan.

Generaal G. v. W. heeft deze gelegenheid aangevat, om wederom zijn denkbeelden over „militaire politie” naar

voren te brengen. Tweeërlei standpunt, tweeërlei inzicht, Mijnheer de Voorzitter, staan hier weer lijnrecht tegenover elkaar en dan wordt debatteeren wel heel moeilijk. Doch ik moge U mededeelen, dat ik destijds na het in druk verschijnen van mijn juistgenoemde voordracht en van de artikelenreeks in Het Vaderland van Generaal G. v. W. het oordeel van de Indische pers aandachtig heb gelezen en tot mijn voldoening mocht ontwaren dat mijn voordracht in het algemeen in goede aarde was gevallen. Het stelsel van de „militaire politie”, door Generaal G. v. W. gepropageerd, vond daarentegen geen instemming. En ik blijf alsnog van oordeel, dat wij een politiemacht niet kunnen missen, al kan ik in zooverre met Generaal G. v. W. accoord gaan, dat de gestadige en aanzienlijke uitbreiding, die de politie in Indië gedurende de laatste jaren onderging en waardoor de begroting elk jaar met millioenen omhoog liep, valt te veroordeelen. Als Generaal G. v. W. echter komt betoogen, dat b.v. ter Oostkust van Sumatra „het werk van 1600 man veldpolitie — het juiste getal is 1770. Mijnheer de Voorzitter — kan worden vervangen door een paar honderd beroepsmilitairen” ¹⁾, dan is dit volgens insiders van dat gewest volmaakt in strijd met de werkelijkheid, want ik heb mij ter zake goed georiënteerd en van tot oordeelen bevoegden, waarvan er hier een in de zaal zit, tot antwoord gekregen, dat die politiemacht, met het oog op de bijzondere toestanden op de verschillende ondernemingen der groot landbouwbedrijven, daar ten eenenmale onmisbaar is.

Mij is door Generaal G. v. W. het verwijt gemaakt, dat ik in deze zorgelijke tijden naar uitzetting der legerbegroting zou hebben gestreefd. Ik moet hier tegenover opmerken, dat ik zulks geenszins heb bepleit. Wel heb ik aange-toond, dat aan onze neutraliteitshandhaving nog wel een en

¹⁾ Dit is, naar mijne meening, ter vergadering door Generaal GERTH VAN WIJK gezegd, hetgeen trouwens ook blijkt uit het desbetreffende verslag in Het Vaderland van Zaterdag 14 November 1931.

ander ontbreekt, doch dat voor het ten uitvoer leggen van mijn voorstellen betere tijden moeten worden afgewacht als thans het benoodigde geld niet beschikbaar is.

Voorts is door Generaal G. v. W. gezegd, dat het tijdstip voor mijn lezing wel buitengewoon slecht was gekozen. Mijne Heeren, ik ben van oordeel, dat ik dat tijdstip zelfs niet beter had kunnen kiezen, want door te wijzen op al hetgeen er nog aan onze defensie ontbreekt, kan wellicht worden voorkomen, dat het snoeimes der bezuiniging al te diep in het leger wordt gezet.

Ten slotte ziet Generaal G. v. W. het vraagstuk dat hedenavond aan de orde is gesteld heel anders, want hij acht de neutraliteitshandhaving onder alle denkbare omstandigheden niet in overeenstemming met de realiteit. Zijne Excellentie is van oordeel, dat in het Verre Oosten alleen van een strijd tussehen blank en bruin sprake kan zijn en dat wij onvoorwaardelijk partij hebben te kiezen.

Het is mogelijk, dat de toekomst zal leeren, dat Generaal G. v. W. het hier bij het rechte eind heeft. Ik voor mij geloof daar voorloopig niet aan. Ik zie slechts één bruin land dat een gevaar voor zijn onmiddellijke omgeving zou kunnen opleveren, maar dat dit land het zou laten aankomen op een gelijktijdigen strijd tegen alle blanke volkeren van den Pacific, kan ik niet gelooven. Want in dien strijd zou het immers glansrijk ten onder gaan.

Kapitein-luitenant ter Zee FURSTNER is de noodzakelijkheid van een strikte neutraliteitshandhaving nog eens komen onderstrepen en heeft daarbij den nadruk gelegd op het feit, om in dit opzicht, met het voorbeeld van Griekenland voor cogen, vooral niets, maar dan ook heelemaal niets over onzen kant te laten gaan. Dat ik het volkomen met hem eens ben, spreekt wel vanzelf en ik moge hem dank weten voor zijn zoo welwillende beoordeeling en de duidelijke en klare taal, waarmede hij mijn voordracht wel heeft willen illustreeren.

Ook Generaal KRUISHEER en collega SCHILLING ben ik dank verschuldigd voor de waardeerende woorden, die zij voor

mijn voordracht hebben kunnen vinden. Evenals Generaal KRUISHEER, heeft ook Kapitein SCHILLING in mijn betoog aanleiding gevonden om mijn conclusie te ondersteunen, dat reeds uit een oogpunt van inwendige veiligheid aan vermindering van de troepensterkte niet te denken valt. En waar hij zijn rede heeft ingesteld op zijn bijkans 10-jarige Atjeh-ervaring, mag dus gezegd worden, dat hier een gezaghebbende stem te beluisteren viel. Dit laatste geldt zeker in niet mindere mate voor Generaal KRUISHEER, die op een zeer lange en rijke ervaring in de Buitengewesten kan bogen, en ook deze spreker is van oordeel, dat van troepenvermindering geen sprake zal kunnen zijn.

Hoe het trouwens mogelijk is, Mijnheer de Voorzitter, dat er nog menschen gevonden worden, die in onze overzeesche gebiedsdeelen op vermindering van de troepensterkte aansturen, is mij een raadsel. En het kan wellicht zijn nut hebben, wanneer ik thans als laatste argument uitspeel, dat Sovjet Rusland er toe overging, van de koloniserende rijken allereerst Nederlandsch-Indië tot arbeidsveld te kiezen, wjl hier naar verhouding de zwakste machtsmiddelen aanwezig waren. Duidelijker kan het toch niet, Mijnheer de Voorzitter!

Generaal KRUISHEER heeft nog betoogd, dat wat niet uit de lengte kan komen, maar op de breedte moet worden gevonden en dat er dan niet anders overblijft dan het toepassen van een stevige korting op tractementen en op toe te kennen pensioenen. Mijnheer de Voorzitter, à l'impossible nul n'est tenu! Het onmogelijke kan van niemand gevergd worden; ook van de Regeering niet, en zeker niet wanneer de Regeering in moeilijke omstandigheden verkeert. Wellicht dat de door Generaal KRUISHEER geopperde voorstellen het vraagstuk tot een redelijke oplossing zullen kunnen brengen en ik kan te zijner informatie trouwens al bij voorbaat wel mededeelen, dat ik kortelings uit Indië van gezaghebbende zijde vernomen heb, dat de Regeering voornemens is geen 5 en ook geen 10, doch 15 % op onze salarissen te korten; terwijl aan de Regeering verder nog

het voornemen wordt toegeschreven, om tot korting van pensioenen over te gaan, ook van de reeds toegekende.

Ik moge thans eindigen, Mijnheer de Voorzitter! Indien het mij is mogen gelukken, het onderwerp van hedenavond voldoende duidelijk te belichten; indien ik er bovendien in geslaagd mocht zijn het onderwerpelijk vraagstuk nog eens in het middelpunt van de belangstelling te plaatsen; en als daarvan het gevolg mag zijn, dat het snoeimes der bezuiniging met groote omzichtigheid gehanteerd zal worden, dan zal ik mij gelukkig prijzen en zal ik mij kunnen voorhouden, dat de moeite, die ik mij zoo gaarne voor het samenstellen van mijn voordracht getroost heb, ten minste niet vergeefs is geweest. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b.d. K. F. E. GERTH VAN WIJK.

M. d. V. Ik mag de woorden, die de Inleider zich te mijnen opzichte heeft veroorloofd, niet zonder ernstig protest laten. In het door hem genoemde couranten-artikel heb ik hem verweten, dat hij in zijn voordracht in deze Vereeniging niet één enkel woord van protest had laten hooren tegen de bewering van den heer HOORWEG, dat de vervanging van gewapende politie door militairen — hetgeen geschiedde t.b.v. de uitoefening van de *politick-politioneële* taak, welke, zooals hedenavond opnieuw is gebleken, ook naar Inleider's meening tot de taak van het Indische beroepsleger behoort — zou hebben geleid tot vermindering van de militaire bruikbaarheid van dat leger.

Overigens behoeft wel nauwelijks te worden gezegd, dat mijnerzijds nimmer is verkondigd geworden, de mij door den Inleider in de schoenen geschoven dwaasheid — te vreemder van zijn kant, waar ik alle artikelen, die ik over dit onderwerp publiceerde, hem toezond — dat ik zou hebben gepleit voor tewerkstelling van de militaire macht als gewone politie, waardoor deze dan vrijwel overbodig zou worden. Het tegendeel komt uit mijn publicaties uitdrukkelijk naar voren. En toen ik het zooeven over Sumatra's O-

kust had, heb ik dan ook doen uitkomen, dat versterking van de militaire macht in dat gewest met een paar honderd man marechaussée zeer aanzienlijke *inkrimping*, niet algeheele *opheffing* van de veldpolitie aldaar mogelijk zou maken. Een resultaat, dat, bij zeer beteekenisvolle vermindering van het aantal landsdienaren, tevens een betere en solieder beveiliging van het gezag zou beteekenen. *En dit is de zaak waar het bij mij om gaat*. Dáárom ben ik steeds met klem opgekomen tegen het na 1912 opgekomen streven, om de gewone politie te vervormen tot een gewapende macht, uitgerust met Männlicher-karabijnen en modernste Colt-revolvers, met het doel om het beroepsleger zooveel mogelijk uit te schakelen uit de gezagsbeveiliging. Toegeven aan dergelijk streven *moet, zooals de practijk reeds bij herhaling heeft geleerd*, ten slotte leiden tot inkrimping van de beroeps-infanterie, omdat de schatkist nu eenmaal ook haar eischen stelt. Tegen deze onvermijdelijke consequentie heb ik met den meesten aandrang gewaarschuid in alle rangen, die ik sedert 1912 in het Indische leger heb bekleed.

DE VOORZITTER.

M. H. Ik geloof te kunnen vaststellen dat de Generaal GERTH VAN WIJK en Inleider in hunne meeningen niet zoo heel veel verschillen, zoodat ik thans Inleider niet nogmaals het woord behoef te geven.

Ik weet zeker uit Uw aller naam te spreken, als ik den spreker van hedenavond onzen hartelijken dank en onze groote bewondering betuig voor de zeer hoogstaande voordracht zoo juist door hem gehouden.

Na zijn vorige voordracht in onze Vereeniging alsmede na zijne uiteenzettingen in ons Wetenschappelijk Jaarbericht was het ons een groot genoegen hem thans de neutraliteitshandhaving in ons Koloniale Rijk op zoo schitterende wijze te hooren behandelen.

Spreker heeft voor ons inderdaad wel zeer belangrijke gezichtspunten geopend en zeer zeker onzen gezichtskring in deze materie belangrijk verwijd.

Ik betuig tevens onzen dank aan de debaters en sluit de vergadering.

Mededeelingen van huishoudelijken aard.

I. OPGAVE NIEUWE LEDEN.

Nederland.

's-Gravenhage: E. L. Bouvij, res. 2e Lt. Art., E. Steenhouwer, 1e Lt. Cav. N. I. L., J. Ferrée, 1e Lt. Inf. N. I. L., W. Boreel, Lt. ter zee 1e kl., Gebr. van Cleef, Inspectie der Cavalerie, L. E. Brouwer, Cadet Serg. Art. L. t. l. Amersfoort: R. Baten, 2e Lt. Inf. Amsterdam: Th. M. Verhaar, res. 2e Lt. K. Lu. Art. Assen: M. H. G. ten Cate, 2e Lt. Inf. Baarn: K. Fabius, res. 2e Lt. Cav. Bergen op Zoom: J. van Nieuwenhuijzen, 2e Lt. Inf. Breda: W. Kloppenburg, Cad. Serg. Cav., Jhr. Beelaerts v. Blokland, Cad. Serg. Cav., J. P. Verwoerd, Cad. Serg. Inf., L. W. Proost, Cad. Serg. Inf., P. H. Bosch, Cad. Serg. Inf., L. Strabbing, Cad. Serg. Inf., A. B. W. van der Hoop, Cad. Serg. Inf., R. F. Kranenburg, Cad. Serg. Inf., B. H. J. Callenbach, Cad. Serg. Inf., K. A. Krielhans, Cad. Inf., P. P. H. van Ham, Cad. Inf. N.I.L., J. C. den Hond, Cad. Inf. N.I.L., A. C. Kelder, Cad. Inf. N.I.L., J. E. Muring, Cad. Inf. N.I.L., H. Schulten Nordhotz, Cad. Inf. N.I.L., G. H. Olie, Cad. Serg. Art. Ede: J. L. Jannes, 2e Lt. Inf., J. T. A. Kerssjes, 2e Lt. Inf., C. J. Hogerland, 1e Lt. Inf. Groningen: A. H. Bosscher, res. 2e Lt. K. Lu. Art. Maastricht: C. P. Garjeanne, Kap. Inf. Nijmegen: A. de Ruijter van Stevenink, 1e Lt. 15 R. I. Oostburg: I. A. Brakman, Vdrg. 3 R. I., Oosterbeek: Jhr. D. J. A. A. van Lawick van Pabst v. Nijveldt, 1e Lt. K. R. A. Rijswijk: P. J. Schrama, res. 2e Lt. K. Lu. Art. Utrecht: D. van Bekkum, res. 2e Lt. K. Lu. Art., A. E. Bueno de Mesquita, 2e Lt. K. Lu. Art. Voorburg: J. Daniëls, 1e Lt. Staf Art. Zeist: A. Wortman, res. 2e Lt. K. Lu. Art.

II. Correspondenten.

Als correspondent voor Breda S. R. O. I. is alsnog opgetreden de Eerste Luitenant C. Blok, aan wien namens het Bestuur dank wordt gebracht voor zijne bereidwilligheid.
